Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера деиз ★ ШИНАРА, 17 ФЕВРАЛЬ, 1987 ШУ. ★ № 21 (7367). ★ Мах 3 кеп.

ТЕШАМ БЕННА ХИЛАР — ЭРГАЛОНИЙ ЧIОАГIАЛЕ

КПСС ЦК хинна вIашагIкхетар

КПСС Центральни Комитете хилар массови информацен пропагандан средствай кулгалхошца вIашагIкхетар. Корта болча хьале КПСС ЦК январски (1987 ш.) Пленумо дIадехарашка хьежа кепайоазон, телевидене а радио а саготагIа долча декхарех шоашта хетар дIаюха дийцар цига.

ВIашагIкхетаре хинначарна хьалхашка къамаьл дир КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева.

ЦК январски Пленум хинначул тIехьагIа шин кIира даьннад, хIаьта шун ха хиннай цун идеях, решеней лоархIамах уйла е. Вай геттара боккха мах бу цу Пленума. XXVII съездо вай балха концепци, никъ белгалбир. Цхьабакъда моллагIча политически наькъах, практически решенешка, экономика, политика даькъе, идеологе а морала а даькъе, духовни вахара даькъе гIолла обществе чакхбоаккхаш беце, цу наькъах хIама хилац, из маниловщина я. Цох а чакхдаьннад вай.

Нагахьа санна дIадахачунга вай хьоже, вайцига кIезига дIакхайкаьлц корта бола решенеш. Вай тахан деш мел дар цар тIа долаш да. Шоана дагадоагIа, доалделга тоаде деза, Iилма-технически прогрессах Пленум эш, аьннадар. Iалаьмате дукха болх баьбар, хIаьта Пленум хиланзар. Из дар 15—17 шу хьалха. Уж вай доадаьраш миссел шераш да.

Тахан цу тайпара хIама хилийта йиш яц. Пленумо шийна хьалхашка оттадаь декхар — эргалонаш яра теори а политика а кийчъяр, дерригача лостамашка практически гIулакхаш чакхдахара КПСС XXVII съезда никъ тIаберзабар.

Пленума кийчо елга, шоана ховш ма хиллара, атта гIулакх хиланзар. Обществе дикка яьржар укх тайпара уйлаш — сов ира оттадац-хьогI вай дош, воашта хьалхашка латта халонаш дIа ма йовзийтай вай, цхьаккха дика хIама теркал хIана дац? Советски паччахьалкхен низ сенах латт, аьнна хеташ ба-хьогI хIанзара кулгалхой?

Дукхкхача хаттарашта жоп дала дезар, юххьанца хинначунга, овлашка кхача дезар, хиннар фуд кхетаде а воаш мичахьа да а хар духьа. Цох кхийтта ца даьлча дIахьалхашкахьа даха йиш яц.

Цхьабакъда, керттердар, Пленуме вай белгал ма даккхара, хьалха хинначоа когаш тIабеттар, цун е вокхан цIи яккхар дацар. Эшаш хиннар дар явленей, процессай мах бар а анализ яр а, цар тенденцешта духтIадовлар. Из де хьежар вай, хIана аьлча, из деррига — анализ, критика, самокритика, урокаш таханарча ден а кхоанарча ден а эш вайна. Из да керттердар. Еррига общество балха юкъегIоргйола предложенеш яр оттае езаш хиннараш.

Нагахьа санна январски Пленуме явленешка хьалхагIа санна хьежарах кхоачам баьбаларе, конструктивни программа а ца оттаеш нагахьа санна духхьал критика ярах кхоачамбаь Iийна даларе, керттердар аргдацар — фу а мишта а де деза, малагIа керда низаш юкъедахьа деза, юхатеттара механизм дIа мишта яккха еза а дIахьалхашкахьа ухилга сихдара керда механизм хьаяра фу де деза а. — тIаккха цох юха а цхьан метте латтилга хургдар. ХIаьта вай карагIдаьнначох кхоачам а баь совцанзар. Январски Пленум ший лоархIам, ший моттиг йолаш я. Цул тIех а даьнна, дIадаха дезаш дар вай.

Дика да, белгалдаьккхар М. С. Горбачева, эргалонаш яра керда этап хала, чоалхане, диалектични процесс хиларах тарра, кепайоазоно хьахьокхаш хилар. ХIаьта из чоалхазне яккха а езац! Иштта да из вахаре а. Шеддар шаьра дIадодаш дац. Кердадар хьа а хул, чIоагIа лу къовсаме, вахара, практика тохкамах чакхдоал. Эргалонаш елга шерлуши кIоарглуши латт, хьалдача политика кепе а дерзаш. Дукхкхача наьха хьашташка кхоач. Цхьаболча наха атта дац эргалонаш е, бакъда, цар кхетаду из динза даргдоацаш хIама долга. Массане шоай болх эргабаккха беза. Халкъа, социализма овлангара хьаштий духьа. Эргалонаш яра альтернатива яц. Вай ерригача обществана дагалаьтта хIама да из. Эргалонаш елга хьаллаца деза, эргалонаш яра га даккха деза, эргалонаш елга дегIакхувла деза, эргалонаш елга дIахьалхашкахьа кхувла деза.

Дог-уйла цIена долаш, саго баккха бехк боацаш ваха веза, фуннагIа хIама кхы а дикагIа дара резерваш а таронаш а лаха еза, болх кхы а дикагIа бе беза. Сона дукха деза болх кхы а дикагIа бе беза яха дешаш. Из деррига хьаькъалца, дегаца кхетаде, цох хьахургдар довза деза, тIаккха болх а дикагIа бергба.

ХIаьта укхаза ше болчча тайпара бовз сага фактора лоархIам. Керттердар цхьатарра кхетаду вай: саг, цун лоIам, цун уйлаш чIоагIъе еза. Сакхетам цигахьа а укхазахьа а болча сага вахеи болх бен хала да. Цун ориентираш йов, цунга эргалонаш юлалургъяц. Сага духовни вахар дохаде йиш яц. Из хьаллаца а чIоагIде а деза. Нагахьа санна сакхетам бохабанзабале, деррига де вIаштIехьдаргда цун. Болх бе, дагалаьцар чакхдаккхара хьнпарегIча тайпара къовсам лоаттабе беза. Сага гIулакх деш хила еза культура еррига потенциал.

Пленума материалаш — хIанзчул тIехьагIа парте дукхкхача шерашка бергболча балха программа. Пресса балха йола программа а я из. Нагахьа санна теркам тIабахийта Пленума материалий уйла йича, цар тIа советски общество дикала кердача хьалага кхоачалра — социализм дегIайоалаяра кардинальни декхар кхоачашдара наькъаш белгалдаьлга кхетаде доагIа.

Еррига проблемаш къоастаярга диллача январски Пленумо керттера де лерхIар — демократи дегIайоалаелга. Экономике а политике а, партена чухь а демократи дегIакхувлилга. Бакъда, социалистически кIийлен тIа. Социализмана гаьна а ца йоаккхаш. дукхагIа социализм хургйолаш, демократена гаьна а ца йоаккхаш, дукхагIа демократи хургйолаш, социалистически морала гаьна а ца йоаккхаш, социалистически морала тIехьа хургйолаш.

Цох латт эргалонаш яра маIан.

Пленума идеяша дIадех цахаддаш, хIара дийнахьа, кIоаргга, хIама хьакхоллаш болх белга. ХIаьта керттердар — уж чакхъяха езилга, хаьлда чулоацам болаш хилийта езилга. ХIаьта цу даькъе пресса лоархIамах дувца а эшац.

Халкъацара диалог эш вайна, цунца даим дагадувлаш хилар эш. Парте а халкъа а балха тIа айхха бувзам хулга Iалашдар. Вайцига еррига а общество баррикадай цхьан оагIорахьа латт. Кхы а кхы хIама да тайп-тайпарча наха эргалонаш елга а цу даькъера шоай лоархIам кхетабара боарам бе-бе хилар а. Эргалонаш яра духхьала, гуччахьа раьза боацараш сел дукха а бац. Кердача тайпара болх мишта бе беза, эргалонаш еча хьалашка болх бе ца ховча наьха белггалара дакъа да. Уж Iомабе беза. Царна новкъостал де деза.

Пленума решенеш къахьегама коллективашка ювцаш а йизза хьаллоацаш а я. ХIаьта, вайна къаьстта лоархIаме фуд аьлча, из да гIулакхаца уж хьаллоацаш хилар. Болх цу тайпара бара оарцагIвала веза хIаравар. ГIулакх иштта корта болаш леладелга дукхагIа хилийта, эргалонех хьабоалача пайдах дола хабараш кIезигагIа хилийта — из маIан долаш хила еза тахан массови информаце средствай выступленеш.

КIоарга, ма дарра аьлча, овлангара хувцамаш хулаш латт обществе. Цар дIадех Iалаьмате дукха низаш, хьинар, инициатива хулга, гIулакх творчески леладелга, мекъалца а нийса мел доацачунца а тIагIертта къовсам лоаттабелга, кадраш психологически даькъе кердайоахилга, кердача тайпара уйла елга, балха керда стиль хулга.

ХIаьта цига а ший таронашка, кердачоа, толашагIдолчоа тIакхувш хиларца белгалйоалача, критика, гласность, дикагIча опыта пропаганда яр санна йола низ бола рычагаш йолча пресса дукха хIама де йиш я, де а деза.

Эргалонаш яра хьалашка балха дийнача опыта пропаганда елга — хIанз вайна геттара лоархIаме гIулакх. Кердачун зIыргаш хала хьалтIадоал. Дисциплина ца хилара, бехктокхам ца хилара, инициатива ца хилара «оасаро» каст-каста дIадукъ уж. ХIаьта, духхьал дIааргда вай, пропаганда средстваша кердачун зIыргий кIезига йоакхо ю.

Вайна дика бIаргагу: эргалонаш яра тIехьа латтараш болаш ба. Вай деной турпалаш ба уж. Шоай масалца цар нах Iомабергболаш, революционни хувцамаш дара тIехьарча къовсаме дакъа лацара уж гIовттабергболаш хьахьокха беза уж. Вай декхарийла а да, хIаьта вай хьал а лувцаргда социализм чIоагIъеш мел дар, сага лоIам чIоагIбеш мел дар. Из IотеIавеш доацар. из вохавеш доацар. ДагадоагIий шоана, парте XI съезде Ленина мишта къамаьл даьд? Ма хала ха яр из. Бакъда, мел оптимизм йолаш дувцар.

Тахан мел дукха ба вайцига башха-дика нах, коллективаш! Кепайоазон оагIош тIа мичахьа ба уж?

Кердачун зIыргаш лораде деза, цар овлаш хецаргдолаш, лакхлургдолаш, хьуна тIехьа керда хьу хургйолаш. Халкъ — эргалонаш яра керттера низ. ХIаьта халкъ, къахьегама саг кепайоазон а телеэкрана а керттера турпал хила веза.

ДикагIча опыта партийни йоакхо ярца айхха дувзаденна да гласностах, критика хьисапах дола дош. Гласность, КПСС ЦК январски Пленуме ма аллара, вай обществана демократизаци яра хиланза даргдоаца хьал а де дIадоладаь хувцамаш юкъагIдоахарг ца хилара лоархIамегIча гарантех цаI а я.

Тхона хетачох, вай пресса — газеташа, радиос, телевидене, общественно-политически а литературно-художественни а журналаша, бIарчча хьайийцача, вай общественни вахара норма хиларах тарра, гласность чIоагIъяра дика болх баьб.

ХIаьта хIанз критиках. Цу дешо массаза санна, тахан а гIеттаду къовсамаш, дискуссеш. Критика — къахьа молха. Бакъда, лазарашта хиланза яргIйоацача йоаккх из. Ца езе а дIамол. ХIаьта ханага хьежжа — критика дукхагIа е кIезигагIа е еза аьнна хеташ бола новкъостий бакъбац. Цхьан метте латтара явленеш дIаьннай, хIанз-м тIехьашка довла деза ха хьакхаьчай, аьнна хетараш а бакъбац.

Критика лаьгIъяр — дIахьалхашкахьа ухилга юхасоцадар, эргалонаш яра зе дар. ХIаьта из хургдолаш дац! Пленумо из хаьдда дIа а кхайкадир. Мишта дахаргда вай, негативни явленешца мишта къовсам лоаттабергба, уж явленеш ца хулга мишта Iалашдергда, нагахьа санна критикага гIолла, критике дакъа лацарца гIолла, лохера еча критике къаьстта а лоацаш, воай политика мишта я хьожаш тохкам ца бой. Из ца хилча демократи мишта хургья кхетадац аз. Цунгара дIайолалу из. А, новкъостий, гласность, критика а самокритика а — принципиальни политика, вай вахара хьисапа норма я из. Из дIакхетаде деза массане.

Кхыакхы къамаьл — критически выступленеш кIоарга, аналитични бакъдар дувцаш, конструктивни хилар. Укхаза деррига а вIаштIехьа дац вай. Эргалонаш яра, вахара ерригача оагIонашта демократизаци яра хьалашка критика критереш а хьисап а хувцалу. Бакъда, цаI шеко йоацаш да — критика массаза а хила еза партийни, бакъдар ларде уллаш, хIаьта из редактора партийностах тийша да. Эргалонаш елга доагIа редакторашта а ерригача прессана а.

Критика — из бехктокхам, хIаьта из ирагIа мел хул бехктокхамегIа хила еза, хIана аьлча, из яле а вож яле а статья — из язъяьчоа хетар хинна ца Iеш, цун ший комплексаш е амбицеш хинна ца Iеш, общественни гIулакх да. Критика еча хана кепайоазув а телевидени а декхарийла я нахага цIенхаштта уйла яйта, болх бара уж тIахьеха, яздаьр нийса дац яхаш язде дезаргдоацаш.

Оаш зийнад, демократизаце процессо критика ерашта а критикана кIал латтарашта а, тохкам беш бараштa а тохкама кIал латтарашта а юкъерча гIулакхашта нонагIо коррективаш ю. Уж гIулакхаш партнерий дараш санна хила деза, юкъарча хьаштий духьа леладеш хила деза. Укхаза дикагIа тов диалог, хIаьта вIалла йоагIаш яц хьехар дара кепара нотацеш, де дезар хьалхадоахилга, цхьаккха дича а прокуроро санна дувца йиш яц. ХIаьта цу тайпара хIамаш ду лакха профессиональни говзал йолча, лоархIаш болча автораша. Ше яхар мара нийса дац ала цхьанне бокъо яц. Халкъа хетар дIагойташ хила деза кепайоазув. Кхыча тайпара уйла йича а гIулакхаш леладича а демократично хургдацар.

Ше дувцачох хьахулар кхы а корта болашагIа хилийта, хIама хьа ца деш леларашка, шоашта бола аьттув лехарашка, моллагIчунца дIатарлурашка, критика IотеIаерашка са ца даккхийта, эргалонаш яра тIехьа бараштa новкъостал де декхарийла да кепайоазув. Укхаза дукха хIама тийша да партийни комитетех. Районни е городской кепайоазув оаш хьаьце — райком, горком, цун политически юхь, эргалонаш ярцара гIулакх гургда шоана.

Къаьстта ала безам бар са цхьаькха хIамах. ВIашагIа а ца къестабеш, цатоамаш а ца деш, шоайх бола тешам боа а ца беш, нах кхотабе а оарцагIбаха а беза эргалонаш яро. Общество кердаяккхар — из да сага лоархIам лакхбар, из айвар, цун сий бахьанце къовсам лоаттабелга. Къаьстта ла йиш йоацаш хIама да моллагIча публицисто критика а ца еш, саг сий доацача воаккхаш хилар. ХIаьта цу тайпарча публицисташа демократена тIехьа латтараш, къаьначунца, ший ха йиаь даьначунца къовсам лоаттабераш лерхI шоайх, тIаккха шоаш сий доадеш йолча ярлыкех пайда ийбу. Вай хано из де бокъо лац цхьаннека.

Лоацца аьлча, ший ларде дизза бакъдар уллача хана мара эргалонаш яра геттара чIоагIа пайда хьабоалаш хила йиш яц критика. Духхьал дIааргда аз шуга, критика еча хана долаш дар долчча тайпара ца дувцарах, цхьан оагIорахьа озабезам барах, моллагIча бесса далийта а гIалат далийтарах, эргалонаш яра хьабала пайда бац. Цу тайпара критика эргалонаш хилар ца дезарашта гIулакх деш я.

Цхьайолча хана боахама, бытовой, Iалашон дешаш партийни органаша къестадара хьахиннача практикана XXVII съезде чIоагIгIа критика йир вай. Вай цIаькха а белгалдаьккхар, партийни комитеташ керттерча даькъе политически кулгалдара органаш йолга.

Цхьабакъда, оаш, халахете а, съезд хинначул тIехьагIа шу даьлча а, къаьнача IаьдалагIа язду. Цхьаннахьа хьастамаш тоъаш дац — бехке яр парте горком. Наькъа тIа хий латт — обком бехке я. Транспорта гIулакхаш вIаштIехьа доацаш дале — республика Компарте ЦК сенга хьеж. Деррига а партийни комитеташта тIадехка дезац.

Хьан сенна хьалхара жоп дала деза хов вайцига. Боахама кулгалхой, профсоюзаш, Советаш сенга хьежа еза хов. Ший балха участках доагIар хIаранегара цIенхашттагIа хьадеха доагIа. Берригаш партийни зонтика кIал лечкъа а ца беш. ТIаккха дIахьалхашкахьа ухилга сихдар дикагIа дIагIоргда вайцига.

Парте XXVII съезде шевар геттара дика кхетаргволаш оттаяьяр социальни нийсхон проблема. ХIаьта из нийса даь а дар. Социализме цун лард ма йий къахьегам, хIана аьлча духхьал къахьегам ба обществера сага бокъонца йола моттиг, цун социальни статус белгалъер, хIаьта из ишта дале, моллагIча тайпара хинна а уравниловка хила йиш яц.

Новкъадале а, вай обществе хIанз а болаш ба кIезигагIа болх а беш, шоашта дукхагIа пайда хьатIабар ловш бараш. Фу социальни нийсхо хул цох, нагахьа санна цIена къахьегача саго балхах къехкачо эцар миссел мара ахча эцаш ца хилча?

Цу тайпара уйлаш наг-нагахьа аралелх кепайоазон тIа. Цхьадола газеташ тIехьадиса гIулакхаш хьаллувца гIерташ санна хул. Цхьабакъда, новкъостий, мехка духьа саго деш долчун эггара доккхагIа сий де лезаш дац вай? Талант йола яздархо а Iилманхо а, догцIена, къахьегама тIера вола моллагIа кхывола саг хьаллаца дезаш дац вай? Социальни нийсхон маIан мещански хьисапе кхета а деш, йоккхийча заводашкара пансионаташ, санатореш, салоIа цIенош хьадаха йиш я вай? Из-м эггара вогIа йола уравниловка, вIалла социальни нийсхо ца хилар ма дий. Укхаза, новкъостий, воаш деш дар къаьгга фуд ховш хила деза вай. Социализм — уравниловка яц.

Цкъа телевизор чу гIолла критика йир колхоза председатела. Керттердар — боахама зе хилар, корта а болаш кулгал ца дар хьахьокха дезача, камера цун цIен тховна тIаерзайир. Гой шоана, тховна ремонт яьяр цо. ТIаккха председатель тIа тхов боацаш ваха везаш ва?

Хетаргахьа, укхох аланза даргдац. Со раьза ва, йицъенна цIераш хьоаха ца еш моттигаш исторе а литературе а хила йиш яц. Кхыча тайпара хилча из истори а литература а дац, тIаккха царех хул искусственни, конъюнктурни конструкцеш. МоллагIча тайпара эза а общественни теркам тIаозачох дукхкхадар, сона хетачох, кепатеха арадаьккхад. Из хила йоагIаш йола процесс я.

Хьадувла, деррига а шишший метте дIаоттадергда вай. Оалаш ма хиллара, ший лоархIамга хьежжа. Сийлахь йоккхача вай революце 70 шу дузаш тIехьашкахьа баха багIац революци яьккхараш. Революци а социализм а бахьанце шоай вахараш дIаденнарий масалца кхетам бала беза наха.

70 шу долча советски исторе хIара шерах доккхал де деза вай. Халача гIуланхех парте ший дош аьннад. Цудухьа царех тахан хозагIча оагIорахьа дувца а дахкац вай. Цхьабакъда, укхаза а ший низ болаш дус меттахьа даргдоаца бакъдолчун социалистически закон.

Из а хиннад, вож а хиннад, дог гIоздоаккхар а къахьа дар а.

Вайца фуннагIа хиннадале а, вай дIахьалхашкахьа ихад, фашизма гусеницашта кIал дахадац вай. Алхха турпалца а воаш кхо ца деш хиларца а хинна ца Iеш, фашизм вай хIалакьяьй дикагIча болатаца, дикагIча танкашца, дикагIча салташца. ХIаьта из деррига кийчдаьр вай советски зама я.

ТIаккха хьаэцал тIом чакхбаьннaчул тIехьагIара шераш. ХIара цIагIа — саготo, городаш хиннача — йокъ. Экономически блокада. Шийла тIом. Амма вай меттахьа даланзар. Юха а духьалэттар, хIаьта космосага а кхаьчар.

Деша из оагIув цIаккха йицъялийта йиш яц вай.

ЦIераш йицъялийта йиш яц, бакъда, кхы а аморальнегIа да социализм духьа даьхача, цох тешаш хиннача, парте хьалхленца къахьегаш хиннача халкъа вахара бIарчча хан-юкъаш йицъялийтар е ца хьоаеш йитар.

Истори ше долчча тайпара гуш хила деза. Деррига хиннад, гIалаташ а хиннад — хала дараш, амма мохк дIахьалхашкахьа ихаб. Хьаэцал индустриализаце е коллективизаце шераш. Из вахар, хинна хIама да. Ший ерригача вIашдухьаленашца: карагIдаьннарашца а гIалаташца а халкъа кхел я из.

(ДIахододар 2-ча оагIо тIа).

Кремле хинна вIашагIкхетар

16 февpале йоккхача Кремлевски Двореце КПСС ЦК Генеральни секретарь М. С. Горбачев вIашагIкхийтар «Ядерни доацача дуненна тIехьарча, адамле дийна йисара тIехьарна» дунен халкъашта юкъерча форуме дакъалоацаращца.

Укхаза гулбеннаб тайп-тайпарча политически партей, общественни боламий, гIулакх доагIача гIозарий викалаш, Iилмани культураи деятелаш, священнослужителаш, — безткъа совгIа мехкара баьхка нах.

ВIашагIкхетар хьадийллар машар лорабара, ядерни кхерам дIабаккхара йолча Советски Iилманхой комитета председатела академика Е. П. Велихова. Цул тIехьагIа къамаьлаш дир форума профессиональни вIашагIкхетара викалаша Iилманхошкара - медикашкарей лорашкарей — Гарвардски университета профессора Б. Лауна (США); Iилманхошкара - естественникашкара — Пристонски университета профессора Ф. Фон Хиппела (США); гIулакхдоагIача гIозарашкара — итало-советски торгови палата президента Р. Оссола; политологашкара — кхерамзлен проблемай института директора Э. Бара (ФРГ); дин деятелашкара — митрополита Павел Мар Григоре (Инди); культураи искусстваи деятелашкара — йоазонхочо Г. Грина (Великобритани); «Инаралаш машараи герзаш дIадахараи тIехьа» яхача боламгара — «Инаралаш машараи герз дIадаккхараи тIехьа» яхача Малхбузен группа администратора инарала М. Харботта (Великобритани); «Экологаш машара тIехьа» яхача вIашагIкхетарера — «Защита природы» яхача журнала керттерча редактора В. Нейкова (Болгари).

ВIашагIкхетара доакъашхошка къамаьл дир М. С. Горбачева. Къамаьлага боккха теркам тIабахийтала а дийцар, тIоараш детташ из тIа а ийцар.

ВIашагIкхетаре дакъа лаьцар КПСС ЦК Политбюро членалла кандидата, КПСС ЦК секретара А. Н. Яковлева, КПСС ЦК секретараша А. Ф. Добрынина, В. А. Медведева.

* * *

Цу дийнахьа съездий Кремлевски Дворецe форуме дакъалоацарий сийна прием хилар.

Прием йолча хана дагардараш дIа-юха дувцаш М. С. Горбачева чIоагIгIа къамаьлаш дир доктораца Т. Тейлорца (США), «Баьццарбарий» партегарча бундестага депутатаца П. Келлица (ФРГ), йоазонхочунца а кинодеятелаца а П. Устиновца (Великобритани), киноактераца М. Мастроянница (Итали), отставкерча инаралмайораца Г. Бастианаца (ФРГ), «Пепсико, инк» директорий совета председателца Д. Кендаллоца (США). ФРГ промышленно - торгови палатий объединене президентаца О. Вольф фон Амеронгенаца, Iилманхочунца О. Натанаца (Дани), форуме дакъалоацача кхычарца.

Хьаьшаща къамаьлаш хилар иштта А. А. Громыко, Е. К. Лигачева, Н. И. Рыжкова, Э. А. Шеварднадзе, А. Н. Яковлева, А. Ф. Добрынина, В. А. Медведева.

ДоттагIлен, пагIатача, гуччахьа къамаьлаш дара хьале чекхъяьлар прием.

(ТАСС).

Назрановски ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» заводе итташ, бIаьш болхлой ба хьинаре къа а хьегаш, шоаш тIайийца декхараш дикка тIехкхоачашдеш. Царех цаI я токарь - револьверщик, коммунистически къахьегама ударник Мальсагова Хьава. ДIадахача шера план эггара хьалхарчарца кхоачашйир цо. Ший сменни нормаш юкъера лаьрхIача 110 процент кхоачашъеш чакхъяьлар из. Иштта дика болх беш я Хьава укх шера а.

Цун производственни хьохкамаш белгал а доахаш, цкъа санна дукхкхаза маьхера совгIаташ тийнад цунна. ХIаьта Хьавай портрет хьалтеха доалл предприяте Сийлен улга тIа.

СУРТА ТIА: токарь-револьверщик Хь. Мальсагова.

И. ПЛИЕВА сурт.

ДИЗА ДОЛАШ

— Эггара бехктокхамегIа йола ха я хIанз латтар, — йоах «Куларинский» совхоза № 1 йолча ферма доярка, Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутата Шахгириева Язмана, — яле а хьинар лох ца долийташ болх бу оаха. Къаьстта боккха теркам тIабохийт зоотехнически бокъонаша ма яххара хьайбаш кхабара, шоай хан-ханнахьа царна хий молдара, кхы тIа эша гIулакхаш дара.

Шура алсамъяккха гIерташ хьинар ца кходеш къахьег коллектива хIара члена. Шоашкара масал а гойташ овсаре болх бу ветеранаша, коммунистически къахьегама ударникаша Абакарова Курде, Умарева Суайтбата. ДIадахача шера хIара шоаш хьожача Iаттагара 4190, 4163 килограмм шура яьккхай цар, планагIа 3340 декхарех 4000 килограмм яккха йоагIача. Шоаш караерзаяь балха опыт камаьрша дIалу цар къонача дояркашта.

— Совхоза дояркашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттигаш Курдеи Суайбатеи яьхай, — йоах ферма бригадира Мусаев Вахида. — КПСС райкома, райисполкома, профсоюза райкома, ВЛКСМ райкома Сийлен грамоташ еннай царна.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Сийлен грамота еннай Шахгириева Язмана. Дукхкхача шерашка хьайбай боахаме беркате къахьегарах «Нохч - ГIалгIай АССР юрта боахама заслуженни хьайбаш леладер» яха сийлен цIи еннай цунна.

Диза долаш Iангара доах хьайбаш. Толаме кхоачашъю шура яккхареи йохкареи планаш. Шахбулатова Анисата юкъера лаьрхIача хIара Iаттагара дийнахьа 9,3 килограмм шура йоаккх. Из дIадахача шера укх хана йоаккхаш хиннaчул дукхагIа я.

Я. ЦУЕВ.

ТЕХНИКА ТОАЯЬ БАЬННАБ

Ачхой - Мартановски района «Орджоникидзевски й» совхоза коллективо рапорт деннад 15 февраль хьатIаоттaш бIаьстан балхаш дара еррига юрта боахама техника шоаш тоаяь яккхарах. Кийчон мугIаре дIаоттаьй 30 трактор, йиъ ялат оарда комбайн, тIехьайиза лелаю техника.

ТIайийца декхар бархI ди хьалха кхоачашдеча къаьстта белгалбаьннаб йоккха балха опыт йолаш вола аьшкапхьар Ибраев Асан, пхелагIча разряда газоэлектросварщица йола Бондаревская Люба, механизатор, къахьегама ветеран Бунхоев Шоап. Цхьа ди дIадахийтадац цар шоай балха норма дикка тIехкхоачаш ца еш.

ДТ-75 марках йола тракторяш тоаеча хьинар ца кходеш къахьийтад механизатораша Исаев Ислама, Алхазуров Оалхазара, Ражанов Вахас, кхыбараша. Эггара хьалха баьцадаараш дIадувргдола лаьтташ кийчдеш боахк уж укх деношка.

Техника ший ханнахьеи дикеи кийчъе аьттув баьннаб механизаторий, мехмастерскерча болхлой къахьегамма боагIара вIаштIехьбаккхара совхоза кулгалхоша, партийнии профсоюзнии организацеша йоахо ярах,

В. ЦУРБАНОВ.

ЯХЬЕ ХЬАЛХА ЛАТТ

ШийтталагIча пятилетка шоллагIча шера Сунженски района дояркашта юкъе яьржача яхье эггара хьинарегIа къахьег Кирова цIерагIча колхоза доярка с, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутата Газдиева Зайнапа. 9 февраль хьатIаоттaш ше хьожача хIара Iаттагара 500 килограмм шура яьккхай цо.

Духхьашха дахка доахан леладеш я Зайнапа кулгалду комсомольско - кагирхой звено. Дика къахьег цун членаша. Иштта, Ажигова Асетеи Садулаева Зарганеи укх деношка хIара Iаттагара дийнахьа 9 килограмм шура йоаккх, хIаьта Зайнапа ше — 12 килограмм.

Шинарашкара шура цIенъяь Iояккхара, царех дика доахан хилийтара дийнахьа кхозза детт уж дояркаша. Колхоза хьайбаш леладеча звеношта юкъе хьалхара моттиг яьккха хилар хьахьокхаш цар доахан латтача корпуса тIа цIе байракх ягIа. ДIахо йодача хана а хьинар лаьгI ца долийташ къахьега лерхIаш ба Газдиевай звеноцара мехкарий.

Э. АТАГИНСКИЙ.

УКХ ШЕРА ДУКХАГIА

Пятилетка шоллагIа шу толаме дIадоладаьд Сунженски района ЦIеча Эскара цIерагIча колхоза хьайбаш леладераша. 6 февраль хьатIаоттaш хIара кхоабача Iаттагара 246 килограмм шура яьккхай дояркаша. Из дIадахача шера цхьан беттеи пхе дийнахьеи яьккхачунца нийсийча 32 килограмм дукхагIа я.

Социалистически яхье хьалха латт № 1 йолча ферма коллектив. Цун дояркаша цу юкъа хIара кхоабача Iаттагара 266 килограмм шура яьккхай — соахка яьккхачул 52 килограмм дукхагIа. ХIанз юкъера лаьрхIача дийнахьа хIара Iаттагара 7,4 килограмм шура йоаккх ферме. ДIадахача шера укх деношка йоаккхаш хиннaчунца нийсийча — 1,3 килограмм дукхагIа.

Из толам баккха аьттув баьннаб цехашка доакъар лаьрххIа кийчдарах, дояркашеи скотникашеи хьинаре къахьегаргдола хьалаш вIаштIехьдахара колхоза правлене, партийнии профсоюзнии организацеша йоакхо ярах.

Дояркашта юкъе яьржача яхье хIара Iаттагара эггара дукхагIа — 360 килограмм шура яьккхай Я. Мишиевас.

С. СУРХОЕВ.

ТЕШАМ БЕННА ХИЛАР — ЭРГАЛОНИЙ ЧIОАГIАЛЕ

(Инстедоалар. Долалур 1-ча оагIо тIа).

Вай гIалатех, дииза дисарех, нийса доацаш даьрех ала доагIар парте аьннад. Цхьабакъда, цу хана а эггара халагIча хана а парти яхаши къовсам лоаттабеши хиннай. Вайга кхачай эггара хьалха никъ булларий мисси. Иштта чоалхане я укхазара диалектика, из бIаргаго еза, новкъостий!

Къаьстта теркам тIабохийтилга, дIахо аьлар М. С. Горбачева, дIадех къаман дешо. Воай принципиальни позици XXVII съезде къаьгга а леррагIа а дIакхайкаьй вай. Къаман дог-уйла, дерригача халкъий истори а, культура а, меттащ а лархIара, йиза а боккъонца а йола нийсхо хилийтара тIехьа да вай.

Дуккха къамаш дахача мехка дах вай, хIаьта уж дешаш теркал ца деш дитар кхераме а да. Халахете а, цу лостамера хьал цхьайолча хана сов тIехдаьккха хестадаьд вай, хIаьта из дуккха оагIош а йолаш дийна вахар ма дий.

Цхьан оагIорахьа, дерригача халкъий а кагийча къамий а, кхыметтел эггара зIамагIчар а культурни боарам лакхлу, шоай интеллигенци хьалхкхийнай. Цо шехьахилара овлаш тохк, цхьайолча хана истори, хIаьта цунца дувза мел деннар, духхьал прогрессивни дар хинна ца Iеш, сов тIехдаьккха хестаду. Вокх оагIорахьа вахара юкъеух керда ноахалаш, хIаьта царна кхетам тела беза, шоаш мичахьа бах а 100 совгIа къами народности, нагахьа санна исторе дIадехача дсккхийча хIамашка диллача а, барт болаши дикеи бахаш йола уникальни явлени адамлен исторе чухь мишта чIоагIъеннай царна ховргдолаш. ХIаьта из иштта дале а — из дийна вахар, дIахьалхашкахьа ахар, дегIаахар, цудухьа хIара этапе шоай тайпара вIашдухьаленаш хила а тарлу. Цунга саббаре хьежа деза, тахна, къестаде, кхетам бала беза. Из деча хана цаI мара боаца нийса никъ — ленински къаман политика, ленински дог-лоIам.

Къаман дешага вай хьийжад, хьеж, хIаьта из къеста а дергда алхха интернационалистски позицеш тIара.

Кагирхоех дукхагIа тешам бенна хила деза вай, аьлар М. С. Горбачева. Заводаша фабрикаш а, эггара халагIа йола участкаш, Iилман а техника а керда лостамаш, хIанз а караерзаяь ялланза йола районаш — из дерригца карадерзаду, из дерригa дIатекх, дукъ шоашта дIатIа а эцаш. ХIаьта идейни даькъе а вай кагирхой кIоаргга сакхетам болаш ба.

Дукха ха йоаццаш «Современник» театре «Большевикаш» яхача спектакле хиннав со. Зале хиннарех 70 процент бараш — кагирхой. Сцена тIа яр тоъал цIенхаштта дискусси. Зале сатем латтар, массава ладувгIаш вар. Спектакль чакхъяьлча, пьеса турпалхоша «Интернационал» яькхар. Ерригача зало, ура а этта, царца цхьана пролетарски гимн лекхар.

Искусства публицистически пафос а нравственни мах бар а чIоагIгIа теркал ца деш цIаккха Iац общество. Укхаза моллагIа гIалат, факташ озабезам беш хьакъоастаяр къаьстта гуш хул. Вешта аьлча, моллагIа бакъдоаца хIама чIоагIгIа новкъадолаш тIаэц, из сага социальни дог-уйланна Iаткъ. Из теркал ца дича далац.

Общество хувцамаш дара кийчйора литературас, общественни эхь хьоадора. Тахан экономике, культуре, просвещене партийни а пачхьалкхен а решеней низ хинна дIаэттача идеяшта майрра тIехьабар цхьабола публицисташ.

ХIанз, хьалаш хувцаденначул тIехьагIа, публицистика кхы тоаенна хургья ала тарлу. Цхьадола толамаш, шеко йоаццаш, долаш да. Керда дош ала доагIаш бола яздархой - публицисташ хьалхагIа шоаш ца оалаш дисар дIаала сихлу цхьайолча хана.

XXVII съездо интеллигенце ерригача отрядий теркама юкъмоттиге оттадир долаш дар художественни нийса хьахьокхарах дола дош. Гола тохача-юкъа вайна цIаккха ца хиннача тайпара чIоагIа эш долаш дар объективно, массе оагIорахьара хьагойтар. Бакъдар дизза хила деза. ТIаккха конструктивни хьисап долаш хургда из.

Тахан къамаьл деш аз, хетаргахьа, цхьадолча дешашта теркам дукхагIа тIабахийта хургба, бакъда, лерхIаш хиннар цаI мара дацар: кхотаденна болх бар духьа вай болама дерригача координаташка хьожилга.

ЦК теш, журналисташа, вай ерригача партийни публистика партеца а хальъаца а цхьана эргалонаш яра гIулакх леррагIен кIаьдца луши дIахьоргхиларах.

ВIашагIкхетаре къамаьлаш дир: «Правда» газета керттерча редактора В. Г. Афанасьева, «Октябрь» яхача журнала керттерча редактора А. А. Ананьева, ТАСС генеральни директора С. А. Лосева, СССР Гостелерадио председатела А. Н. Аксенова, «Известия» яхача газета керттерча редактора И. Д. Лаптева, «Москва» яхача журнала керттерча редактора М. Н. Алексеева, «Коммунист» яхача журнала керттерча редактора И. Т. Фролова, «Огонек» яхача журнала керттерча редактора В. А. Коротича, СССР Госкомиздата председатела М. Ф. Ненашева, «Знамя» яхача журнала керттерча редактора Г. Я. Бакланова, «Новости» яхача кепайоазон Агентства правлене председатела В. М. Фалина, «Литературная газета» керттерча редактора А. Б. Чаковске, «Советский Союз» яхача журнала керттерча редактора Н. М. Грибачева, СССР яздархой Союза правлене хьалхарча секретара В. В. Карпова, «Новый мир» яхача журнала керттерча редактора С. П. Залыгина.

Къамаьлаш даьча массови информаце кулгалхоша цхьа барт болаш хьаллаьцар КПСС ЦК январски Пленума решенеш. Вай общество дегIайоалаяра дикала кердача, ма дарра аьлча, революционни этапа тIа мохк боаккх парте, аьнна белгалдаьккхар. КIоарга а майра а теоретически анализ яьй 70—80-ча шерашка эттача хьалий, хьахинна проблемаш белгалъяьй, уж къоастаяра решенеш белгалъяьй. Центральни Комитето лаьца никъ чIоаггIа сий де боагIаш, патриотически курал айеш ба, вахар эргадаккхара лоаттабеча къовсама беррига журналисташ юкъеоз.

Кепайоазон болхлой, советски культура деятелаш декхарийла ба, белгалдоахар ораторашa, советски общества ерригa оагIош эргаяхара революционни процессе партена хьинаре новкъостал де. Эргалоний маIан кIоаргга а массе оагIорахьара а довзийта ца Iеш, журналисташта, публицисташта, яздархошта лоархIаме да шоаш кердача тайпара болх бе болабалар, творчески коллективай болх эргабаккхара.

Журналисташкара, ерригача публицистакагара эшар фуд аьлча, из да шоай гIулакхах чIоаггIа кхеташ хилар, вахар кIоаргга довза гIертар. Обществе хулаш латта процессаш чоалхане я, хIаьта царех язде доагIа дог ураоттадеш, хIаман бала кхоачаш, профессионально а гIулакх довзаш а.

Тахан журналисташа керттера теркам тIабахийта безар — эргалонаш яра идеяш дIайовзийтара а уж дIатIаэцара а наха новкъостал делга, парте планаш толаме кхоачашъяра дерригача халкъо лоаттабеча къовсаме берригаш юкъеозилга.

Бакъдолчун урокех когIортолга а еш, критика йоаржае еза, бюрократизмаца а консерватизмаца а лоаттабу къовсам чIоагIбе беза, хIаьта цунца цхьана вай стратегически принципана цхьаккха дича тIера а ца доалаш — социалистически идеалаш, социалистически нравственни маьхаленаш, социалистически духовность хьинаре а говза а лорае, меттахьа ца йоалийташ лоаттае еза. Нахаца бу болх иштта ца бича вахар кердадаккхара де лерхIараш чакхдоахалургдоаца кIийле я из.

Къамаьлаш даьрех дуккхачар белгалдоахар, эргалонаш елгах реальни хIама хиннилга, бакъда, из реальность вIашдухьаленаш йолаш а чоалхане а я. Цу е вокх кабинета корагIа арахьежача гуча тайпара а ца хьокхаш, цу хьалашка эргалонаш елга долчча тайпара хьахьокха декхарийла ба журналисташ.

Хала а хеташ дувцар, информаци яккха журналиста тахан а цхьайолча хана хала хиларах. Эша сведенеш йола болхлой пресса викалех хьулалу. Цу даькъе хIанз а тайп-тайпара духьаленаш увттаю дуккхача ведомстваша. Партийни пачхьалкхени органаша журналисташ лоархIаш хилар норма а хинна дIаотта деза, цо йиш хулийтаргья дуккха гIалаташ ца хилийта.

Шеррача демократе а гласноста а хьалаша, йоахар вIашагIкхетаре дакъа лаьцараша, кепайоазон, литература, искусства болхлошкара дIадех партийни денал хулга, изданей идейни а художественни а боарама хьалхара партийни бехктокхам хулга.

Юстара а баьнна хьежачар никъ лаьцачар, кхоачамбоацарех а проблемаех а дог ца лазаш яздеча публицистий а литераторий а позицена критика йир. Чоалхане реальносташ ира а критично а тохкаш болча, бакъда, цунца цхьана общественни лазарашта дарба делга гражданскиз хьисапе хилар ловш, корта болаш дола хIамаш лехаш болча автораша яздаьр хьаллаьцар. ЛоархIаме да автора денале позици хилар. Вочун критика еча хана, шийи еррига дог-уйланца дикадар хьаллаца, болам дIахо бахийта, вахар тоаде гIерташ хила веза из.

Белгалдаьккхадар, хIанз мехка, тIагIертта, дег тIара эргалонаш яра гIулакх цIенхаштта кхоачашде гIерташ йола дерригхалкъа фронт ма дарра аьлча хьахулаш латтилга. Поккхийча идеяшта гонахьа нах кхотабеш я парти. Иштта хиннад вай социалистически историен хувцамий ханашка, иштта да хIанз а. Цувах латт вай исторически наькъа преемственность а леррагIа де лерхIар кхоачашдар а.

Эргалонаш еча юкъа массе оагIорахьара хьаллаца деза личность дегIаахар, хIаьта эггара хьалха — къахьегама сага, тахан кердача хьалашка хьахулаш латтача болх беча сага дар. Боккхача чулоацамах хьалдиза да мохк эргабоаккхача наькъа вахар. Шийх къаьгга, дерригa чулоацаш дувцилга дIадех цо.

Мехка хулаш латтача процессашта кIоаргга теоретически уйла, общественни дегIаахара башхалонашта анализ е езаш хилара теркам тIаахийтабар. Теоретически статьяш социальни хиланза ярг ца хилар дегIаухаш латт. Лакха хила еза цу тайпарча материалий культура, хIаьта цо дIадех общественни сакхетам дегIаахара, наькъа политически культура лакхъяра бокъонца гIо дергдолаш теори хилийтар духьа кердача тайпара уйла е а хьаде а Iомавала везилга. Ма могга дукхагIа пайда эца беза хIанз йолаш йолча интеллектуальни потенциалах.

Къамаьл даьраша дийцар газеташка, журналашка, телевиденеи радиои, информационни агентствашка, издательски гIулакха тIа деш латтача кIоаргтача хувцамех, общественни вахарера, экономикера а политикера а доккхий дешаш хьалгIеттаду передачаша, публикацеша. Цунца дувзаденна оттадаьдар вахара чIоагIале дика йола талантливи кагирхой, керда низаш журналистике хьатIабахка безаш хиларах, массови информаце средствашта эша кадраш кийчъяра система эргаяккха езаш хиларах дола дош.

ВIашагIкхетаре дакъа лоацаш хилар КПСС ЦК Политбюро член, КПСС ЦК секретарь Е. К. Лигачеви КПСС ЦК Политбюро членалла кандидат, КПСС ЦК секретарь А. Н. Яковлеви.

ГIА ШЕРАГIА БАККХА, КОМСОМОЛ!

ХХ-ча ОБЛАСТНОЙ КОМСОМОЛЬСКИ КОНФЕРЕНЦЕРА

ДIадахача шоаттдийнахьа Грозне, театрально - концертни зале, хилар XX ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай областной отчетно - хоржамий конференци.

Отчетни юкъа комсомола областной комитето баьча балхах доклад йир ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара Л. Касаева.

Мохк социально - экономически дегIабоалабар сихдара тIаерзаьяча КПСС XXVII съезда, КПСС ЦК январски (1987 ш.) Пленума решенеша белгалдоаккх, вай вахаре эргалонаш еча, Iилма - технически революци чакхйоаккхача, кадрови дешаш къоастадеча комсомольцашкеи кагирхошкеи доккха дакъа кхоачалга. Укх деношка КПСС ЦК хиннача вIашагIкхетаре КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева аьлар: «ДукхагIа тешаш хила деза вай кагирхоех. Заводаш, фабрикаш, эггара халагIйола участкаш, Iилмерен техникереи керда лостамаш, хIанз а нах баха ховшанза йола моттигаш — дерригa а карадерзаду цар, шедар дIалеладу, шоай баламашца хьалкхоаб. ХIаьта идейни даькъе а вай кагирхой кхийна баьннаб».

Комсомольски балха укх тIеххьарча шерашка нийслуш хинна сеца латтара хьал дIадаьннилга, вай общество доккхий революционни хувцамаш хулаш латтилга тешал деш яр областной комсомольски XX конференци. Вай форум чакхйоала ха, — аьлар докладчика Л. Касаева, — шийи тайпара лоархIам болаш я. —ЮхегIертад Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дизар. Мехка вахара ерригача сферашка эргалоний процесс чуйолаш йоагIа.

Парти дог тийша я комсомольцаш доши гIулакхаши цаI долаш хургхиларах. Шоай дерригa хьинар цар тIадохийт вай халкъа хьалхашка латта декхараш биззача боараме кхоачашдара. Областной партийни организаце кулгал а деш, промышленни предприятей болхлоша, агропромышленни комплекса, гIулакхаш дара сфера, халкъа боахама кхыдолча доакъой къахьегамхоша керттерча экономически хьокхамех шийтталагIча пятилетка хьалхарча шера планаш толаме кхоачашъяьй. ДикагIболчарна юкъе ба цхьайтта эзар комсомолец. Дуккхача комсомольско кагирхой коллективаша хьаллаьцай укх пятилетка хьалхарча шин шера план Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дузаш кхоачашъяра тIехьа йола инициатива.

Пятилетка хьалхарча шера планаш ханал хьалха кхоачашъяьчарна юкъе ва 13,5 эзар совгIа комсомолец, 247 комсомольско - кагирхой коллектив. Хьинаре къахьегарах 52 сага орденаши медалаши еннай, кхаьнех Ленински комсомола преме лауреаташ баьб. Отчетни юкъа вIашагIъеллай 126 КМК. Цу тайпарча коллективашка болх беш ва хIара ворхIлагIвола къона къахьегамхо.

— Цхьабакъда, дикалгахьа дола хувцамаш дувцаш, белгал ца доахаш дита йиш яц динза дисараш, кхоачамбоацараш. Цар бахьанаш, уж дIадахара наькъаш лаха деза, — аьлар докладчико.

ХIанз я вIаштIехьдаьннадац, комсомольско - кагирхой коллективашта юкъе социалистически яхь йоаржаеча, опыт дIа-хьа эцача дола кхоачамбоацараш дIадаха. Из бахьан долаш хIара цхьайтталагIа КМК дIадахача шера планех лоархIаяьяц, дукхкхача къоначa болхлоша нормаш кхоачашъяц. ХIаьта комсомола обкомо, райкомаша, горкомаша, юххьанцарча организацеша цу тайпара хьал этталга шоашта гушше, из дIадаккхара никъ лехабац, тIехьабусарашта новкъостал даьдац.

Масала, Нохч-ГIалгIай гIишлон управлене социалистически яхьа юстара латт 20 процент къона къахьегамхой. ВIаштIехьдаьккхадац укхаза хьадаьчун итогаш яр, дувлийта гIалаташ къайлакхухь. Цу тайпара моттигаш я «Терек» производственни объединене, биохимически завода комсомольски организацешка. ДикагIа латтац гIулакх цхьайолча колхозашкеи совхозашкеи. Соахка, хьувкъам чуэцача хана, социалистически яхь йоаржаьяцар Ачхой - Мартановскии Назрановскии районий къонача комбайнераштеи водителаштеи юкъе.

Ши шу хьалха чакхъяьннача XIX областной комсомольски конференце дийцадар дикагIйола опыт дIахьа эцара дош. ВЛКСМ обкома низ кхаьчабац цу даькъе лийрхIараш кхоачашде. ХIаьта комсомольско-кагирхой коллективай кIийлен тIа дикагIйолча опыта ерригa а кхо школа мара ца хилар цхьанна оагIорахьа бакъде йиш йолаш дац. Хьаьяц цу тайпара школаш мелиораце, бытовой гIулакхаш дара, мехкдаьтта даккхара доакъошка.

Цох хьахиннар — ерригa а 35 процент КМК мара бригадни подрядагIа болх бе яккха аьттув баьннабац.

ВЛКСМ обкома, юртарча кагирхой отдела (заведующи А. Осканов) динза даргдоацаш да дикагIйолча опыта школаш вIашагIйохкар, цар болх пачхьалкхен планаш кхоачашъяра тIаберзабар, царна пропаганда яр.

ХIанзарчоа кхоачам боалаш бац Iилма - технически прогресс сихъеча кагий нахи мехкарийн юкъеозара тIехьа республикерча комсомольски комитеташа бу болх. ВЛКСМ обкома VI пленуме из дош дувцаш белгал ма даккхара, дийлагIа дакъа къона Iилманхой мара бац шоай советий балха юкъе дакъа лоацаш, цу тайпарча 48 советах пхиъ мара яц ер ма бий аьнна болх беш. Нагахьа санна ши шу хьалха вай республике 10 творчески коллектив хиннаяле, хIанз уж вIалла а яц. Бизза пайда эцац «ДикагIвола къона рационализатор», «ДикагIвола къона изобретатель», «ДикагIвола программист», «Профессех дикагIвар» яхача конкурсех.

Ала йиш яц, вай республике продукце дикал тоаяра, кхоми хьурмати дара къовсам лоаттабеча комсомольцаши кагирхойи юкъеозача дика масалаш дац аьнна. Хьинаре болх бу цу хьакъехьа Старопромысловски, Шалински, Гудермесски районашка. Бакъда, кхоачамбоацараш да Надтеречни, Сунженски, районашка. Из гIулакх ма хулла сихагIа тоаде дезаш даш. Мишта кхетаде дезаш да вай республикерча цхьанна а предприяте «молодежный» яха индекс йола продукци арахецаш ца хилар. Теркам тIабахийта беза кагирхой безам тIаозаш йола хIамаш хьаю ательеш, мастерскойш, цехаш хьаеллара, уж йохкаш йола тикаш дукхагIа хилийтара.

Тахан комсомола балха йоккха моттиг дIалоац юрта боахаме еча эргалонаша. Цига къахьегаш ба 45 эзар совгIа кагий нахи мехкарийн. Шерлуш доагIа цигарча комсомольций мугIараш — укх дIадахача шин шера пхи бIаь саг дукхагIа хиннав. Духхьал хьайбаш леладеча комсомола путевкех дIахьожабаьб 770 зIамсаги йоIи. Дика латт из болх Грозненски, Ачхой - Мартановски, Шалински, Сунженски районашка.

Цхьабакъда, цу тайпара хьал массанахьа дац. Формально леладу из гIулакх ВЛКСМ Гудермесски, Советски, Урус-Мартановски, Малгобекски райкомаша. ТIехьле йоацаш дисар хIара Iаттагара кхо эзар килограмм шура йоаккхача къоначa дояркай клуб хьаеллара тIехьа даь кхайкарал. ЧIоагIгIа озабезам беш чакхдоаккх колхозашкеи совхозашкеи кагирхошта керда техника ялара гIулакх. Долче, бIарг тIера баккха мегаргбац комсомольски комитеташа цу деша.

Тахан республике болх ца беш дукха комсомольцаши кагирхойн ба. Цо чIоагIгIа новкъарле ю кхетам балара болх тоабара. Ала йиш яц, цу даькъе ВЛКСМ обкомо, райкомаша, горкомаша хIама дац, аьнна. ХIара шера промышленносте, юрта боахаме, комсомольски гIишлонашка дIахьожаву 3 эзар саг. Из кхоачам болаш дац. Болх ца бераш кIезиг ца баларал совгIа, дукхагIа хулаш боагIа. Из нийсденнад комсомольски организацеша, халкъа образоване органаша, предприятей, колхозий, совхозий кулгалхоша цIенхаштта гIалаташ дувлийтар бахьан долаш.

Республике оттаяьй 1986 — 1990 шерашка халкъа боахама кадраш кийчъяра йола лаьрххIа программа, цхьабакъда, из кхоачашъяра хIама даьдац е пачхьалкхен органаша, е общественни организацеша, цу юкъе комсомол а йолаш. Цу тайпара гIулакх дIахо доде, йоккхий производственни предприятеш хьал а яь, квалифицированни кадраш йоацаш республика йисар кхерам ба. ХIанзле а долаш да цу хьакъехьара масал — «Трансмаш» завод. Дукха мах боаккха оборудовани латт цига пайда ца эцаш. Бахьан — болх бе ховш бола специалисташ ца хилар.

Эргалонаш яра хьалашка цIаккха ца хиннача бесса лоархIаме ба кхетам балара болх, аьлар докладчико. Шелковски, Грозненски, Урус - Мартановски районашка яьча проверкаша хьахьекхар 20 процентагара денз 50 процентага кхаччалца бола ладувгIархой комсомольски политически дешара занятешка ца ухилга. Дуккханешта йовзац парте решенеш, шоай коллектива планаш, социалистически декхараш. Пропагандисташа ца дувцаш дут вай вахаре нийслуш дола негативни гIулакхаш, дуккхача ирача хаттарашта жоп лац цар. Укхаза шерагIа юкъейоалае еза кхетам балара укх тайпара формаш: хаттарийн жопийн сайренаш, «герга столаш», дискуссеш.

Конференце белгалдаьккхар, вай республике ди лелабеш дукха нах хилар. Царна юкъе кIезига бац комсомольцаши кагирхойи. Царех цхьабараш лакхера дешар дийша ба. ДIадахача шин шера республике националистически чулоацам бола хIамаш деш дукха моттигаш хиннай. Нохч - ГIалгIай пачхьалкхен университетеи Грозненски мехкдаьтта институтеи 400 студенто шоаш марха цIей дездара тIехьа ба, аьннад. Фуд цун бахьан? Из да комсомольски комитеташа бу кхетам балара болх кхоачам болаш ца хилар.

Укх тайпара хIама нийсденнад Назрановски районе. Укхазарча цхьаболча динах тешача даьша, ноаноша шоай дезал комсомоле ахийтац. ТIаккха мала вар аьнна хет шоана цох хоамбаьр — комсомола райкома хьалхара секретарь... Хьагучох, цун а райкома а, комсомольций а денал дIакхаьчадац дин гIулакхашца къовсам лоаттабе. ГIалгIай меттала геттара кIезига еш укхаза атеистически чулоацам бола лекцеш. Иштта хьал да Шалински, Веденски, Урус-Мартановски, кхыча районашка.

Ира латт республике нравственни, интернациональни, патриотически кхетам балара гIулакх. Цу балха тIа дувлийта гIалаташ чIоагIа Iаткъ. КIезига бац комсомольцаштеи кагирхоштеи юкъе корта бохабу малараш мелараш, тайп-тайпара зуламаш дераш, наркоманаш. Республике долча кхоачамбоацарех, уж нийсдалара бахьанех, шоай заводе, кхыча предприятешка а санна, дукха керда оборудовани пайда ца эцаш латтарах дийцар «Красный молот» завода токара Н. Чепурнова.

— «Молочный № 1» совхозе коллективни подряд юкъейоалае йолайича гIоне, тоъал лохденнад продукцега дIадодар. Интенсивни технологегIа леладаьча кхаша план 23 мара йоацача, 35 центнер кIа деннад,— аьлар цу совхоза тракториста Р. Хусенова. — Цхьабакъда, юрта боахаме бокъонца эргалонаш дIайолаеннай аьлча нийса хургдац. Дукха моттигаш я къаьнача тайпара, цхьаккха инициатива йоацаш болх беш. Формализм я алапи луча.

Конференце теркам тIабахийтар юкъерча, профессиональни, лаьрххIача юкъерчеи лакхерчеи школашка дIайолаеннача реформана. Цу хьакъехьа къамаьлаш дир ЧИГУ студенткас И. Васьковас, медучилища комсомола комитета секретара М. Байсагуровас, кхычар.

— Ла мегаргдолаш дац, — аьлар И. Васьковас, — университете этта хьал, 75 процент студенташ кхоъаш йолаш дешаш ба. Эсала студент — ледара специалист. Дешара дикал тоаяр тахан вузий керттера декхар да.

Пренешка къамаьлаш дир ВЛКСМ Шалински райкома хьалхарча секретара Л.-А. Сайдаева, ВЛКСМ Грозненски горкома хьалхарча секретара Е. Карибова, Наурски района «Красное знамя» колхоза доярка Л. Османовас, НГIАССР юстице министра И. А. Албастова, «Грознефть» объединене ВЛКСМ комитета секретара И. Вабоченкос, ВЛКСМ Назрановски райкома хьалхарча секретара М. Инаркиева, Ножай - Юртовски района Орджоникидзе цIерагIча колхоза звеньевойс Я. Байсуркаевас, ВЛКСМ Малгобекски горкома хьалхарча секретара Р. Кодзоева, Сунженски АТП водителa Б. Хамхоева, кхычар.

Областной комсомольски организаце ревизионни комиссе балхах йола отчет елар цун председатела А. Ростова.

ДIайха дешаш аьлар конференце делегаташка арме инарала Н. Г. Ляшенкос, ВЛКСМ Воронежски обкома хьалхарча секретара Н. Котельникова. Шоай вахарцеи балхацеи нийсенна патриотически интернациональни кхетам балара опыт йовзийтар цар, дег тIара ловцаш даьхар.

Тахан парте комсомолана хьалхашка оттадаьча декхарех, массе оагIорахьа болх тоабе безаш хиларах дийцар КПСС ЦК члена, КПСС Нохч - ГIалгIай обкома хьалхарча секретара В. К. Фотеева.

Конференце балха юкъе дакъа лаьцар КПСС ЦК организационно - партийни балха отдела инструктора А. Е. Селиванова, ВЛКСМ ЦК Iилман кагирхой отдела заведующе Н. С. Слепцова, ВЛКСМ ЦК комсомольски органий отдела сектора заведующе Т. Д. Тимофеева.

* * *

ВЛКСМ обкома керда состав, ревизионни комисси, комсомола XX-ча съезда делегаташ хержар конференце.

Чакхъяьлар ВЛКСМ обкома организационни пленум. Комсомола Нохч - ГIалгIай обкома хьалхарча секретаралла хержар Л. Касаев, шоллагIча секретаралла — Л. Мигунова, секретаралла — А. Амирханов, Т. Пантелеева.

Областной комсомольски организаце ревизионни комиссе председателалла хержар Н. Мадагова.

Коммунистех дола дувцараш

ХАЛОНЕХ ЦА КХЕРАШ

ХIара сага, хIаьта къаьстта коммуниста, керттера оамалаш гучайоаха белгалонаш я из бакъдолчоа тIакхувш, принципиальни, шелаьрхIар дизза кхоачашдеш, шийгара а шийна гонахьа барашкара а доагIар цIенхаштта хьадехаш хилар. Царех цаI ва Алмазов Мухьмад. Дикка ха я тхона шиннена юкъе хьоашал тоссаденна.

Казахстана эрий даьда лаьтташ карадерзадеча дIайолаеннай цун къахьегама биографи, цига еннай хьалхара медаль.

Ткъаьи пхиъ шу хьалха йистеьхар цо шоферий курсаш. ХьалхагIа мовхьаш дIаюха кхухьаш къахьийгар Мухьмада. Массане а зийра балхацара цун безам, хьадер дикагIа де гIерташ из хилар, хьинар долаш болга. Из ца зувш дитанзар Мухьмада болх беча ГПАП-1 кулгалхоша. Городской маршруташ тIа нах дIа-са лелабелга тIадиллар цунна. Дукха ха ялалехьа Iалььмате безаме, Iимерза водитель санна ше дIавовзийтар М. Алмазова.

Шераш дIа ме ух маршруташ хувцаялараl совгIа, эргайоалар болх бе безаш хиннача автобусий маркаш а. Бакъда, балха моттиг хувцанзар.

— Цхьан меттера вокхазахьа адарал вогIа хIама дац, — йоах Гетагаза Мухьмада.

Итт шу совгIа ха яьннай парте мугIарашка дIаэцар дехаш заявлени а яхьаш, предприяте партийни организаце из вена хинначул тIехьагIа.

— Хьожаш хилалахь, Мухьмад цIенхашттара экзамен я хьона Iа дIаяла езар. Хьо цох дика чакхвоале тха мугIарашка хургва хьо, хIаьта цар тешам Iа бакъ ца бойя, хьайна рекомендацеш еннача новкъосташта тийша болх бергба,— аьлар цунга коммунисташа.

Чакхваьлар экзаменах, дика а воалаш. Хьинаре вахара позици, шийгара масал телар — уж я цун дулхахцIийх енна дика оамалаш.

— ХIара нарушени, мел лоадамбоацаш из яле а, цIенхаштта ювц тха коммуниста шоай собранешка, хIаьта нагахьа санна из яьр парте член вале, кхозза дукхагIа хьадех оаха цунгара, — яхаш дувц Мухьмада. — Ховш ма дий, цхьаболча водителаша къахьегама дисциплина телхаелга, царна юкъе кулга цIена боацараш нийслулга. Цудухьа шийи ханнахьа а доаггIаш а даь хIама да, аьнна хет сона къа ца хьегаш доходаш яхарца къовсам лоаттабара хьакъехьара Указ арадалар. Дувцилга а доацаш доккха да наьха хьакъ даара тIера болча, кулга цIена боацача наха пачхьалкхенна, общественна деш дола моральни а материальни а зе. Автобусаш чухийла хаза йиш я водителa ахча да-м ийцадар, бакъда, билеташ хьаденнадац, яхаш наха ду къамаьлаш.

Хала хете а, хIанз а нийслуш я уж моттигаш, цудухьа кхетадеш да Мухьмада яхар. ХIаьта ше болх беча юкъа цу тайпара хIама нийсдалийтадац цо, бакъда чот а йоацаш, яьхад цунна баркал, кхыча совгIаташца белгальбахаб М. Алмазова къахьегам. Цун наькха тIа доалл массехк правительственни совгIат, «Коммунистически къахьегама ударник» яха Знак. Коллективо тешам а бенна района къахьегамхоша кхозлагIа хержав из халкъа депутатий Ленински районни Совета депутаталла.

Цул совгIа хьинар дола агитатор а ва Мухьмад.

Производстве хьалхалаттар хиларал совгIа, геттара дика хьехамча а санна вовзаш ва М. Алмазов шийи коллективе. Укхаза ше болх беча юкъа 30 совгIача зIамсага Iомаьй цо шийи профессе къайленаш, царех дуккхабараш тахан из санна къахьегаш ба. Царех ба Ражаев Сулейман, Баргишев Мааз, кхыбараш.

ХIама кходара, лорадара тIакхувш ва Мухьмад. Цудухьа дукха доагора-смазочни материалаш, резина кхояьй цо. Цун «Турист» яхача маркагIа йола автобус моллагIача маршрута тIа араяла кийча я даим.

Производстве хьинаре къахьегарца цхьана терко ю шийи знанеш лакхъяра. Болх бешше йистеьккхай Грозненски политехнически техникум. Цул тIехьагIа кулгалдеча балха тIа хьожаве лаьрхIар из. Бакъда, Мухьмад раьза хиланзар. — Сай балхага ваьннав со, — аьлар цо. Кулгалде сол къонагIбараш хьожабе.

Х. ЖАПАРОВ.

ШийтталагIча пятилетка шоллагIча шера къаьстта дика къахьегаш ба Нохч-ГIалгIай «Терек» яхача мебельно-дахчан хIамаш еча производственни объединене шоллагIча цеха комплектовщицаш, коммунистически къахьегама ударникаш Кудузова Зинаи Мальцагова Айманни. Цхьаккха смена дIаяхийтац цар шоай норма 115—120 процент кхоачаш ца еш. Иштта овсаре къахьегарал совгIа шоаш хьаеш йола продукци дика мара хилийтац цар.

СУРТА ТIА: комплектовщицаш З. Кудузова, А. Мальцагова.

С. АЛИХАНОВА сурт.

Оаха яздаьчун лерагIа

«КАЬХАТА ТIА ЙИСА КОМИССИ»

Иштта цIи йолаш яр 1986 шера 11-ча ноябре «Сердало» тIа кепатеха корреспонденци. Цу тIа дувцар къахьегама ресурсех пайда эцилга Серноводски юрта Совето, «Серноводский» яхача совхозо, цу юрта уллача санаторе эсала леладеш хиларах.

Из болх тоабара даьчун хьакъехьа Сунженски райисполкома председатела В. Целовальникова редакцега хоам бу: «Каьхата тIа йиса комисси» яха материал Серноводски юртсовета исполком гулъеннача йиийцай. Къахьегама ресурсех пайда эцара план оттаяьй.

ХIанзлехьа цхьадола хIамаш даьд. Исполкомага йолаш я мел болхлой эш хьагойташ йолча предприятеша хьаенна спискаш. Шерача профилех механизатораш хургболаш 22 саг СПТУ деша хьожаваьв «Серноводский» яхача совхозера а Ленина цIерагIча колхозера а.

Дукха болх баьб къахьега таро йолаш лела нах хьагучабахара даькъе. 120 сага балха дIахьожавеш путевкаш еннай.

Юртсовета депутаташа къахьегаш боацарашта балха отта ха йиллай, вокхарна новкъостал даьд болх лаха а балха дIаотта а. Уж ба Р. Харачоев, А. Амагов, Р. Мазаев, А. Алдамов.

№ 3 ЙОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

Кепатеха араьлынай КПСС Нохч - ГIалгIай обкома пропагандан агитацен отдела журнала «Агитатора блокнота» кхоалгIа номер. «Республиканскн Iилманан-практически конференцена на кадолхаш» яхача рубрикица кIал кепатехай «Доша дара школа» яхаш корта а болаш, НГIАССР Лакхехчу Совета Президиума председатела Х. Бокова статья.

Мехкдаьтта чакхдоахарашта хьалхашка чоалхане декхараш увттаду эргалонаш яро, Iилма - технически прогресс елга сихдаро. «Сихдаларен эргалонаш ярен ритмагIа» яхача рубрикана кIал кепатехай Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода «ЛЧ-24» установка вокхагIволча оператора, агитатора В. Чирвас язъяь «КарагIдаьнначун — доазув дац», Шалински района «Московский» совхоза тракторно - кхаш леладеча бригада бригадира, агитатора А. Масхудова «Стимулашца чIоагIдеш» яхаш юрта бола корреспонденцеш.

Журнала оагIош тIа кепатехай КПСС обкоме йолча партеи къахьегамеи ветераний республикански совета председатела, ГНИ исторически Iилмай кандидата В. Фильккина «Даьй эстафета сийленца дIаяхьар» яха статья.

Г. К. Орджоникидзе кхелха 50 шу дизара хетаяь я исторически Iилмай кандидата Г. Ерещенкос язъяь «Во а йолаш хьалъе йиш яц социализм» яха статья. «ДукхагIа гойта деза хьинар» яхаш корта а болаш, ше язъяьча корреспонденце тIа Л. Н. Толстоя цIерагIча ЧИГУ географически факультета пхелагIча курса студента Т. Каратаева дувц Iалам лорадара вай республике деш латтачох.

Р. ЗОЛОТАРЕВА.

Эргалонаш елга: дикагIйола опыт—массанена

ДУКХАГIА, ДИКАГIА, ДАРЕГIА

Дулха лаьрхIа хьайбаш леладара вай республике йоккхагIъярех цаI я Урус-Мартана района «Красноармейский» совхоз. Укхаза къахьегаш я йоккха, барт тайна, тайп - тайпарча къамех йола коллектив. Цхьанне шоллагIчоа новкъостал деш, кердадараш балха юкъекхувлаш къахьег цу цхьоагIо йолча коллективо. Эргалонаш яра чIоаггIа терко а еш, хозрасчет нийса а лелаеш, духхьал дулх дукхагIа даккхарал совгIа цун дикал лакхъю, цунга дIабода мах лохбу. Цудухьа дикка пайда луш боахам ба из совхоз. ХIаьта цу гIулакхо таро хулийт юрта боахама кхыча доакъошкара а бизза пайда эца, хIана аьлча, ховш ма дий уж доакъош цаI шоллагIчунца шоайла дувзаденна долга. Цунга хьежжа тоалу къахьегамхой вахар, юрта сибат.

ТХА БОАХАМО во кхоачашъянзар ХI-ча пятилетка тIеххьарча шера план, — йоах совхоза директора Исламов Рамзана. — Цу гIулакхо гIадбигар болхлой. Цхьабакъда, оаха уйла йир цхьан хIаман: вIаштIехьдаргдарий - хьогI кIезигагIа хьайбаш а леладеш, дукхагIа дулх царна тIакхетийта а из пачхахьалкхенна дIадала а? Массане а кхетадора, иштта болх оттабича совхозо дикка пайда эцаргболга, хIаьта тха боахаме из лоархIаме а гIулакх дар, хIана аьлча хьайбаш леладеш йола дукха а помещенеш тоае, кердаяха езаш яр, кулгкара деш дола балхаш юкъера дIа а доахаш механизаци шерра юкъейоалае езар, чуIе цIенош, культуран наьха хьашташ кхоачашдуи объекташ хьалъе езар, къахьегамхоша хьийгача кьих доагIар уж раьза хургболаш царга дIакхачийта дезар. Лоацца аьлча, кердача хьисапе оттабе безаш бар болх.

Хьалхашка латта декхар цаI дар: оттаяь программа кхоачашъелга. ДIадахача шера совхоза ерригача хьайбаш леладеча а кхашкара балхаш деча а бригадаша шоай балха юкъейоалайир коллективни подряд. Бригадираша, звеньевойша, кхыбараша юкъ-юкъе болх бора къоалам бе а белле. Цар лоархIар болх барга дIадахар мелад, хIаьта цунах хьахулаш бола пайда малагIа ба. Керда наькъаш лехар продукцега дIабода мах лохбара, къахьегама овсарле лакхъяра. Лоацца аьлча, ма хулла дукхагIа пайда эца гIертар. Хьалхашка латта декхар довзаш хилча, баьча балхах шийна хьадоагIаргдар фуд ховш хилча пайданерча оагIорахьа къахьега а дог доагIа. Цудухьа бригадашта чухьа а юкъ-юкъе шо-шоай дезалий звенош вIашагIкхийтар. ЧIоагIъелар къахьегама дика оамал. Баьча балхах юххера хьахургболча пайдана уйла тIаяхийта къахьегар массане а. Цар кхетадора дикагIа къахьийгачо дукхагIа пайда эцаргболга. Массазара тIахьожам лоаттабе безацар царна. Из цар шоаш шоашта лоаттабора.

Укх тайпара дар иштта къахьегарах хьахиннар. ХII-ча пхе шера хьалхарча шера совхозо кхаьбар 12 эзар хьакха, е 1985-ча шера кхаьбачул 2 эзар кIезигагIа. Цхьабакъда, пачхахьалкхенга дехкар 14050 центнер дулх, 1985 шера дехкачул 2 эзар центнер дукхагIа. Дикка тIеххоачашйир шера йола программа. Укх шера цхьоалагIча январе йоккха а зIамига а 12 эзар хьакха яр совхозе, селла дукха дулх пачхахьалкхенга дехка доллаше а. ХIаьта совхоза цу гIулакхо хьабаь цIена пайда 300 эзар сом бар.

Кхы а доккхагIа декхараш кхоачашде лаьрхIад совхоза коллективо укх шера. Цо дош деннад пятилетка хьалхарча шин шера план Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дузача деношка кхоачашъе. ХIаьта совхоза хьайбаш леладераши баьцадаараш леладераши (цар болх вIаший бувзабенна болга ховш да) таханарча дийнахьа мишта къахьегаш ба хара духьа тхо хилар цу боахама цхьайолча моттигашка.

ШИЙ КЕРТТЕРА декхар — дукхагIа дулх доаккхилга — кхоачашдара шин тайпара къахьег совхоза коллективо. Цкъа-дале, кхыча боахамашкара кагий хьайбаш чукхаба хьанийду, шозлагIа - дале, шоай хьайбай Iулаш метталоаттадара болх а дIахьу.

Нана хьакхарч лелаеча бригадана массехк шера кулгалдеш ва коммунист Цакаев ИбрахIим.

— Аз дика кхетаду тха совхозе эргалонаш ярах мел пайда боал, — аьлар цо. — Боккха пайда лу коллективни подряди хозрасчети балха юкъейоалаяро. Цхьабакъда, де дезараш, пайда баргбола гIулакхаш дукха да. Тоас, кердаяха езаш я хьайбаш чудоахка моттигаш, цига механизмаш оттае еза. ХIанз цхьан корпусе мара из болх чакхбаккха таро хиннаяц. ХIаьта фуд цунах хьахиннар? Цига болх бераш шозза кIезигагIа ба, хьахула пайда шозза дукхагIа ба. Дика къахьийгад нана хьакхарч лелаеча тха болхлоша Кречетова Лидас, Сычева Александрас, Сайдулаев Ахьмада, Прокопенко Петрос, Подлесная Нинас, кхыбараша.

НГIАССР-а цIи хеза хьайбаш леладер Подлесная Нина Тихоновна йовзаш я цу районе меттел кхычахьа а. Хьайбаш леладерашта юкъе хьалхе лелаерех цаI йолаш хьайоагIа итташ шерашка коммунист Подлесная. ХIара шера тIеххоачашду декхараш. Ший балха йоккха опыт цо дIаIомаю кагирхошта. Царна шийгара къахьегама хьокхамаш дIагойтилга лерхI цо керттерадар. Ший къахьегама никъ цо мишта хьабенаб ховргда цун тайп-тайпара дола деза совгIаташ бIаргадайча. Къахьегама ЦIеча Байракха, Халкъий доттагIлен орденаш, «За трудовую доблесть», «Къахьегама ветеран» яха медалаш — уж да цунна правительствас денна совгIаташ. ХIаьта сийлен грамоташ, тайп - тайпара знакаш лаьрхIа а варгвац.

Совхозе а юрта а лоархIаш я къахьегамца безам бола, кердадар балха юкъе кхухьа, тIах аьнна йола из кхалсаг. Цудухьа я из укх тIехьарча, ткъаь шерал совгIа йолча хана нахаддаш халкъа депутатий Урус - Мартановски райсовета депутат а. Шийна тIачIоагIъяьча нана хьакхарчех хIаранена тIехьара 18—20 хьакхий хурск хьалкхейора Подлесная Нинас. Хьалнхийра цун воI Александр. ХIаьта, дIадахача шера шсай дезала звено вIашагIъеллар цо. Ши бутт баьнна хурскаш цар биъ бутт баллалца кхоабар. Цкъа кхоабаш — цхьа эзар хурск. Звено подрядни а хозрасчетни а яр.

Ала дезаш да, духхьал уж хурскаш кхаьба из ца Iийнилга. Цо лелайора 35 нана хьакха а. Царна тIехьара 700 хьакхий хурск а хьалкхейир цо. ХIара нана хьакхийна тIехьара 20 хурск! Балхага хьежжа ахча а эц цу дезала звенос. УнахцIена а хул цо кхеяь хурскаш.

АЗ РАЬЗА йолаш хьаэц сай хьехархочунгара Подлесная Нинайгара хурскаш дIахо а кхабара, — дувц НГIАССР-а Лакхехьарча Совета депутата коммуниста Асхабова Мовлас.

Асхабовай звеноца кхо саг ва. Дика къахьег вокх шинне — Гончар Раисаси Подлубная Надеждаси. Шоаш лелаеча хурскех хIаранена дулх тIакхетара план цкъаи ахаззеи кхоачашъю. Хурскашта телача доакъарах керттерадар худар да. Из кийчду кормоцехе тайп - тайпара концентраташ, комбинированни силос, хьайбашта лаьрхIа йола ябакхаш, свеклаш юкъе а ухийташ. ХIаьта йIохъеннача хана керда люцерна а тох цунах. Худар тел мелача хица.

Ала дезаш да хьакхарч чуйоахка моттигаш, уж арайоаха ковнаш цIена леладелга. Цудухьа лазараш а хилац царна. ХIаране дозал 120 килограммага кхаччалца кхоаб уж. Из дозал планах хила дезачул дукхагIа да, хIаьта доакъар планал тIехдалац. Лохлу уж кхабарга дIабода мах.

Совхозо чукхоаб 1400 къона бежан. Унхаза а шерра йоаржаьй коллективни подряд, хозрасчет.

Керда хьалдаьча хьайбаш леладерий цIен цIеча уголоке оаха къамаьл дир къоначa хьайбаш леладечунца Дениев Iаьлийца.

— Тха совхозе подряднии хозрасчетнии звенош вIашагIйохка йолаелча тха дезало а лаьрхIар дезала звено е, — аьлар цо. — Азн са вежараша Русланеи Алисеи чукхаба хьанийцар 410 сиргIилг.

Звеньевойс Iаьлас тхо дийхар ше болх беча корпусе.

БIарг гIадбодар, дог раьза хулар корпуса чухьнахьа, гобаьккха йола цIено бIаргаяйча. Укхаза шодаш бе а дехка лелар дегIа онда вола ши зIамига саг. Цкъаза нийш цIенйора тIаккха цар чу тайп - тайпара доакъар дехкар: силос, ча, йол, свекла, худар. ДегIа тоаенна, унахцIена йолча сиргIалгаша дIадуар Iодилла доакъар, хIана аьлча цар дикагIа дуаргдолча тайпара кийчдаь дар из. ХIаьта чура цIено а эшаш ма йий хьайбаша сихагIа дегI дахьаргдолаш.

— Нагахьа санна хьайбашта кIезиг-кIезига доакъар телаш хилча, — йоах звеньевойс, — цар из дикагIа дIадуъ, нийчара Iоухийташ доадац. Бакъдар аьлча, кIезига телаш хилча доакъар кастказта тела-м деза.

Цудухьа лелар звено болхлой шодаш бе а дехка.

Хьабаш кхоабача моттигашка хан-ханнахьа тараза тIа доахаш оз уж.

Дулх тIакхетара хьокхамаш хьагойт арадувлача листокаш - молнеш тIа. Иштта цу тайпара хоам хилар дукха ха йоаццаш араьннача листока тIа а: ДениевгIар дезала звенос дийнахьеи буси хIара сиргIилга 700 грамм дулх тIакхетийт, аьнна. План 600 грамм я.

— Тхо тийша да, — йоах звеньевойс, — лаьрхIача ханал хьалха сиргIилгаш кхаьба йоахаргхиларах. ХIара бежан оаха дIалургда 500 килограммал кIезигагIа дозал доацаш.

ИШТТА къахьег тха хьалхле лелаераша, яхаш дувц совхоза директора Р. Исмаилова, хIаьта царгара хьокхам ийбу совхоза ерригача коллективо а. Бакъдар аьлча, даьчох кхоачам хилац, де дезараш, эшараш дукха да.

Хьайбаш чукхабарца лерттIа пайда эца таро хургьяцар ханнахьеи дикеи доакъар Iалаш ца доре. ДIадахача шера чIоагIа йокъал лаьтта йоллаше а кхаш леладерий вIаштIехьдаьлар дика толамаш даха. Иштта, хий ца дехкача лаьтташкара цар чуйийцар хIара гектара тIара 28 центнер гурахьа дув ялат, 320 центнер хьайбашта лаьрхIа свекла. ЛаьттагIа еллар 300 тонн йол, 1600 тонн ча, 120 тонн ябакх, 6 эзар тонн силос. ХIаьта пачхахьалкхенга ехкар эзар тонн шекар доаккха свекла.

— Уж деррига а хьокхамаш планал совгIа да, — йоах отделене кулгалхочо коммуниста Ирипханов Алексейс. — Кадыров Хусейнеи Гебаев Арбеи кулгалдеча шинна а бригада болхлоша дика къахьийгар уж толамаш доахаш.

Яхье баьннараштa юкъе хьалхе лелаераш дукха ба укхаза. Царех ва Къахьегама ЦIеча Байракха орден, «За трудовое отличие» яха медаль лелаеш вола коммунист Юшаев Мовлат. Шахмурзаев Ислам, Алиев Рамзан, Элихаджиев Мухьади, Исаев Арби, кхыбараш.

Укх шера кхы доккхагIа къахьегама толамаш дахара оарцагIбаьнна ба уж берригаш а. Из цар леладу наьха вахар дIахо а тоадара, КПСС ХХVII-ча съезда, парте ЦК январски Пленума соцамаш кхоачашдара.

Эргалонаш елга сиxдара никъ чIоаггIа хьаллаьцаб совхоза коллективо.

С. БАТАЕВ.

Соахкара гIалаташ ца дувлийтара

Къулбаседа - Кавказски машиннаькъа Грозненски отделене мовхьаш, пассажираш дIа-юха бигара 1986 шера план кхоачашйир.

Духхьал мовхьаш дIа-юха кхахьара заданех лоархIадаь хиларал совгIа, таро хилар царга дIадодар дикка лохде, къахьегама овсарле лакхъе. Иштта, къахьегама овсарле планах йоагIачул 10,4 процент лакхъе вIаштIехьдаьлар, пайда эцанза йола таронаш балха юкъейоалаярах аьттув баьлар планал совгIа 894 эзар сома пайда бе.

Пассажираш дIа-хьа бигара, вагонех дикагIа пайда эцара, кхыдолча хьокхамех тIанийца хинна социалистически декхараш дикка тIеххоачашдир. Цу хьокхамех къахьегама овсарле лакхъелар 1,8 процент.

Цу тайпара дика хIамаш хьахилар хьалхалатта къахьегама методаш, интенсивни технологи, керда техника балха юкъейоалаярах. Цунца цхьана кIезигача лоархIаме хилanзар, рационализаторий изобретателийи болх тоабар, социалистически яхьа керда формаш балха юкъейоалаяр, къахьегамеи производственнии дисциплина чIоагIъяр.

ДIадахача шера 13603 еза поезд дIайигай отделене машиннаькъахоша. Царца дIа-юха дихьад 6,8 миллион тонн мовхьаш. ХIаьта цох хьахинна экономически эффект 238,2 эзар сом да. 1985 шерaца нийсдича хIара поезда дозал 40 тонн лакхде вIаштIехьдаьлар дIадахача шера.

Транспортни средствaех биззагIа пайда эцара Московски машиннаькъа тIарча Люблино яхача станце коллектива балха опытах пайда а эцаш, транзитни вагонаш сайца латтилга 0,3 сахьата лоацде таро хиннай. Из бахьан долаш отделене гIолла мукъаьяьккхай 843 вагон. Тха машиннаькъа отделене хьаллаьцай тепловозашкеи оборудованегеи дукхагIа болх байтара йола инициатива. Цу тайпара болх беш я 29 тепловоз, 36 пассажирски вагон, 4 автопогрузчик, тайп-тайпара кхыйола машиннаькъа оборудовани.

ДIадахача шера дукха болх бир отделенера боахамаш технически эргадоахаш, станцешта, узлашта реконструкци еш, станцей машиннаькъаш дIаьхдеш. Цу гIулакхашка дIадахийтар 8 миллион сом. 1986 шера хьалхарча ах шера Беслан — Грозный яхача участкана электрификаци елга чакхдаьккхар. Червленно-Узловая, Гудермес, Артезиан, Кизляр яхача станцешка машиннаькъаш дIаьхдир. Наькъий боахамаш тоадара пачхахьалкхено тхона хьахийцар 5 миллион сом.

Гудермесски Грозненски дистанцешка 29,6 километр долча наькъашта ремонт яьй, кхыдола балхаш даьд.

Поездаш дIа-хьа лелара кхерамзле Iалашъяра Грозный, Гудермес, Алды, Червленно - Узловая, Кизляр, Артезиан, Зензели яхача станцешка машиннаькъашта юкъе аьшкбетонни решеткаш яхкай.

Соцкультбыта дешаш дувцача хана белгалдаккха деза цу даькъе карагIдаьнна цхьаццадола дика хIамаш хилар. Иштта, Гудермесе хьал а даь дIаденнад 16 квартирах латта цIа, хIанз йистедоалаш латт Кизляре машиннаькъахоштa лаьрхIа хьалдеш дола 33 квартирах латтаргдола наха чубаха цIа, 100 квартира чухургйола цхьаьнха цIа хьалде доладаьд Гудермесе. Цига 60 маьнгена лаьрхIа терапевтически корпус хьалъе йоладаьй. Грозне «Локомотив» яхача стадионе еш йола реконструкци йистейоалаш латт.

Цунца цхьана карагIа мел даьннар тоъам болаш дац. хIанзарча хана дIадехарашка хьежача. Йоккхача машиннаькъахой коллектива дукхача боахамашка пайда ца эцаш юсаш йола чура таронаш Iалаьмате дукха я. Цхьайолча предприятейи службейи кулгалхоша, профсоюзни комитеташа кхоачам боллаш теркам тIабахийтац социалистически яхь шерагIа йоаржаяра, цун эффективность лакхъяра йолча таронех бизза пайда эцара. КIезига терко ю хIара машиннаькъахочо хьалхашка латтача декхарий лоархIам ма барра кхетабергболаш гIулакх вIаштIехьдаккхара.

Дукхха моттигаш нийслу яхье хьалхалаттарий къахьегама опыт массанена юкъе дIа ца йоаржаеш.

Къаьстта социалистически яхьах пайда эцилга во латт отделене Грозперча, Гудермесерча — цхьайолча кхыча станцей диспетчерски аппарата юкъе. Цудухьа моттигаш нийслу мовхьаш дIа-юха дахьара ханаш тIехьайоахаш. Гаьнна кхоачашдац договорни декхараш, духхьал мухь дIабохьийтачар бехкагIа нийсденна хIама да из. Цар бехкагIа соахка дIа ца йохийташ йисар 4776 вагон, из хул цул хьалхарча шерарчул шозза дукхагIа, машиннаькъахой бехкагIа дIа ца йохийташ йисай 278 вагон.

«Грознефтеоргсинтез» объединенеи «Госкомнефтепродукт» управленеи бехкагIа 276,2 эзар тонн мехкдаьтта продукташ дIа ца йохьийташ йисай.

Iалаьмате дукха ха зехьа йоаю мовхьаш тIадоттареи Iодоассадареи балхаш деча хана. Цхьан вагоно цу тайпарча операцешца дувзаденна сеца латташ йоаккха ха нормагIа йоагIачул 8,3 сахьат дукхагIа яр 1986 шера. Мовхьаш тIадоттареи Iодоассадареи балхаш кхоачашдеча 25 станцех 9-не мара вагонаш сайца лоаттаяра норма кхоачашъяьяц. Къаьстта во латт из гIулакх Грозне станце.

Мовхьаш тIадоттареи Iодоассадареи нормаш телхаярах хIара ден-бус 40 вагон хьатIадоагIача наькъашка лаьттай дIадахача шера. Из-м бIаргча эшелон ма йий. ХьатIадоагIаш шоай наькъаш долча 186 предприятех иттне мара вагонех боагIача тайпара пайда ийцабац. Къаьстта во пайда эц вагонех Грозненски биохимически заводо. НормагIа сеца латташ хIара вагоно, йоаккха ха 5,09 сахьат йолаш цо 60,18 сахьат даьккхад. Из бахьан долаш гIод текхад 360,3 эзар сом. Кхы дикагIа хьал дац «Вторчермете», кхычахьа.

Электровозаша болх беча хана цхьа процент электроэнерги кхойнча ерригача отделене вIаштIехьдаргдар — шера 3 миллион киловатт-сахьат электроэнерги, цхьа эзар тонн условни доагор кходе. ХIаьта 1986 шера тха вIаштIехьдаьлар кхомбара тIанийца хинна социалистически декхараш кхоачашде. Цхьабакъда, боагIача бесса теркам тIа а бохийташ из болх баьбаларе хьокхамаш кхы а дикагIа хургдар.

Тха отделенена чуйоагIача подразделенешта юкъе кхом баран хьурмат даран тIадерзадаь гIулакхаш дикагIа латт Грозненски локомотивнии вагонии депошка. Цига юкъедоаладаьд тигъеннача оатхалашта реставрация елга. Локомотивни депо дIадахача шера 433 оатхал юхаметтаоттайрах хьахинна экономически пайда 8 эзар сом да. Цунца цхьана кходир 2,5 тонн Iаьржа металл. Грозненски вагонни депо баланса тIера дIаяьхача вагонех хьаяьхача фентех, кхыйолча оатхалех 8,3 тонн хулача оатхалех 4,6 эзар сом пайда ийцар.

Ерригача отделене гIолла дIалаьрхIача пачхахьалкхенна дIачуденнад 560 тонн Iаьржа металли, 279 тонн бос бола металли. Из планагIа доагIачул дукхагIа хул.

Нагахьа санна дIадахача шера хьокхамаш сел во хиннадеце, укх шера январь бетта дараш дика да аьлча харц хургда. Духхьал цхьан бетта отделенена дIа ца дохийташ тIадиса мовхьаш 34,0 эзар тонн да.

Ший балха тIа ледарлонаш хиларал совгIа долаш дола во хьал кхы а телхаду мовхьаш дIанийдечеи уж дIакхухьийтачеи организацеша. Из къаьстта а тхона чIоагIа новкъарле еш да боахама доал де кердача метода тIа довла дезача хана.

Н. КУДИНОВА,

Къулбаседа - Кавказски машиннаькъа Грозненски отделене планово-экономически отдела начальник.

Доазол дехьара

Порту — Португале эггара хозагIйола город хинна ца Iеш ерригача Малхбоален Европерча городашта юкъе а хозагIа ярех я. Из геттара йоккха промышленни а культурни а центр я. Цунах Португале «къулбаседа столица» оал.

СУРТА ТIА: Дору яхача додача хии бердаш вIашагIхоттача Луиша 1-чун цIерагIча тIаьво дукха ха йоаццаш ший бIаь шу дездир.

Г. ПЕТРОВ сурт. ТАСС

Политически обозревателa заметкаш

ИШТА ЗЕНЕ ДОАЦАШ ДА-ТЕШ ИЗ МОЛЛАГIДАР САННА ДОЛА ГЕРЗ?

Европе дунен шиъ тIом лаьттача хана дукха миллионаш нах боабаьбар, гIирсаш дохадаьдар, наьха вахар хIалакдаьдар моллагIдар санна оалаш долча герза. Цхьабакъда, моллагIдар оал цунах ядерни, химически, лаьтта дийна мел дола хIама дувча кхыча герзашта хьалхашка. Са мел доалла хIама дувча герзашта гарга кхоачаш латт тахан вай моллагIдар оалаш дола герз а цо деча зенага хьежача.

ТIема эксперименташеи Iилманхошеи техкад, нагахьа санна из герз юкъе а доаладаь вай хана Европе тIом хьайча европейски цивилизаци цо йохаергхилар. Итташ ядерни реактораша (уж Европе 200-нел совгIа я), нагахьа санна царна йоккхийча топий пхорч деттаделча а царна гонахьа а оттаргъя йоккха радиоактивни зонаш, бIаьш йолча химически заводаша газови дохьажаца хIаландергда лаьтта, фо, хиш. Городашка кхотабенна баха нах боабергба цига баьннача цIера ала йIовхало, из хургба англо-американски авиаце Гамбургеи Дрездени баьнкхача торнадо алал дукхха а чIоагIагIа. Газ, электричество, мала хий хургдац. ТIом боацача тыле а Iоажал кхоачийтаргья, кхыметтел ядерни боеголовкаш йоацача ракеташа.

Духхьал цудухьа ядерни кхыдола са мел доалла хIама хIалакдеш долеи герзаш укх бIаь шере дIадаха, аьнна 15-ча январе 1986 шера дIакхайкаяьча советски программа тIа белгалдаьккхад этапех доахаш Европе ядерни герзи, тIема низаци, массазара герзи дIадаккханза даргдоацилга.

Цхьабакъда, Вашингтонеи НАТО чудоагIача цхьадолча мехкий столицешкеи гIараш айялар цу болама духьала. Царна юкъе дар «Варшавски Договоре чудоагIача мехкаш ка массазарча герзий совле я» яха хабараш а. «Советски тIема кхерам» яхача къамаьлашца Малхбузехьара цхьабола нах кхера а беш, НАТО пропагандистски низаша телевиденеи, радиои, прессеи гIолла дувц Малхбузеи Европе чукхача доаллаче танкови «цIозах». Цхьабакъда, цар хьоадацар Европера массазара герзи эскари кIезигде аьнна Советски Союзо предложени еннилга. Цу бакъдолчунна раьза бац Малхбузехьара тIема герз дIадаккхара духьала бараш.

Бакъдоацачун чIоаггIа кампани йолаяьй Вашингтонои цун союзникашеи 1986-ча шера июне Варшавски Договора члений — пачхахьалкхений хиннача будапештски болама духьала. ЦIаьхха а белгалдоаккхаргда вай Европера (Атлантикера Урале кхаччалца) лаьттан тIарча эскарий ерригa компоненташи НАТО-а Варшавски Договор а тактически авиации кIезигъе еза аьнна из болам хилар. Къаьстта белгалдаккха деза моллагIдолча герзашца цхьана натовски инаралаш чIоагIа мутIахьа бола 100 км гаьна кхеташ дола ядерни герз а кIезигде лаьрхIа предложени цу юкъе йоагIилга.

СССР-еи цун союзникашеи тIахьех НАТО-и Варшавски Договореи эскар цхьан-шин шера хIара оагIорахьара 100—150 эзар сагага кхаччалца кIезигделга.

ХIаьта кхетадеш ма дий, иштта эскар кIезигдеш хилча тешшаме тIахьожам лоаттабе безилга. КIезигдеш дола тIема низаши техникеи гулъе еза къамий лаьтташка, баьча бартага хьежжа, ядерни зарядаш цIенъяь дIаяха еза.

Цу гIулакха тIахьожам лоаттабара Варшавски Договора членаша тIахьех къамий технически, низаш оарцагIдаха; хIара моттиге халкъаюкъара инспекци хилийта, яхаш.

НАТО прессо дIалочкъадаь лоархIаме бакъдар да из. ТIахьожам лоаттабара вIашагIйолларгъяр халкъаюкъара консультативни комитет НАТО-и Варшавски Договореи викалаш юкъе а болаш, цул совгIа нейтральнии блокашта юкъе яханза йолеи европейски пачхахьалкхенаш а йолаш. Комиссе викалаша тIахьожам лелабергбар герзаш кIезигдара, уж геттара дIадахара е цхьаннахьа гулдара.

Цу машарерча болама миштa жоп делар НАТО-с? ХьалхагIа тоIIадаь дитадар из гIулакх, хIаьта кхы тоIаде йиш йоацача кхаьчача цхьанна оагIонна совле а хургйоацаш йолча цу программана меттел кхы предложени елар цар. Из малагIа я аьнна хетт, шоана? «Дисбалансах» йола переговораш. Кхыча тайпара аьлча, Варшавски Договора мехкаша шоай оагIорахьара моллагIдола герзи эскари кIезигде деза, е США-и НАТО-и моллагIдола герз кердадаккха а из дукхагIа арахеца а деза, аьнна я из предложени (цу гIулакха Вашингтон хIанзэе а оарцагIъяьннай). МалагIа бахьан да цун? Дукххача цIи хезача Малхбузен тIема эксперташа ма йоахий НАТО-и Варшавски Договореи тIема низаши моллагIдола герзи цхьатарра да. Европе НАТО 94 дивизии Варшавски Договора 78 дивизии я. Нагахьа санна авиаци хьайийцача США конгрессе (1984 ш.) штабий начальниий Комитето яьча докладах уж низаш цхьатарра да. Уж санна масалаш кхы а доаладе йиш я, ховш да цхьа хIама: моллагIдолча герзий «советски совле» я яхар Пентагонеи ЦРУ-и вIашагIбелла фаьлг болга, из да стратегически герзех США «тIехьаювс» яхар санна.

Миштa латт гIулакх хIанз? Мича, маца, миштa къоастаде деза Европе тIема низаш шоайла духьала латтара гIулакх? Эггара нийсагIа дар Европе вIаши тешам чIоагIбергболаш, кхерам а герз а дIадоаккхаргдолаш Конференце мандат шеръелга.

Энвер МАМЕДОВ,
АПН политически обозреватель.

ГАРГАРА МАЛХБОАЛЕ: ШИ НИКЪ

Малхбоален Средиземноморье США-с тIема-форда низаш дукха гулдеш латташ хиларо, Ливана территоре тIа «кхерам тIатассара рейд» гуччахьа чакхъякха гIерташ хиларо юха а чIоагIа михьара даьккхад Гаргарча Малхбоалера хьал, чIоагIа хьалхьоаьй дунен общественни мнени. Духхьал цу сатем боабеш долча деношка официальни доттагIала визитагIа Советски Союзе ена хиннай Йеменски Социалистически парте ЦК генеральни секретарь А. С. Аль-Бейд керте вола Йемен Халкъа Демократически Республика партийно - пачхахьакхеи делегаци. Бокъонна иштта хила доагIаш а да из, доттагIлеи а дIа-юха дувцар дика кхетадеш хилара а хьале чакхьаьнна советско - южно йеменски переговораш а санна, А. С. Аль-Бейдаи КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачевнеи юкъе доттагIашха гуччахьа хинна къамаьл а долча хана керттера ярех тема Гаргарча Малхбоалера хьал хилар.

Гаргарча Малхбоалерча конфликто къаьгга хьахьокх дунен халкъашта юкъерча арене кхохам ирбалара бахьанаш. Уж да халкъий законни бокъонаш телхаяр, дар чурча гIулакхашта юкъе гIертар, интригаш, кхерам тIатувсар, кIал гIолла тийшача балхах леладу гIулакхаш наьха цIагIа империалистически «порядок» оттаяр духьа леладеш дола. Империализма низашта массазара хIама хинна дIаэттад Iарбий Малхбоале низаш делга, герзащца кийчъяь акцеш елга. Цу гIулакхаша машара никъ бехк, гунахьа доацача наьха цIий Iоухийт. Берригa бехк, переговорашка белгалдаьккха ма хилара, уж гIулакхаш бахьан долаш США-и цар стратегически союзника — Израилен ба, хIана аьлча фуннагIа даь а шоай тIема - политически дитташ Iарбий халкъашта качйолла уж гIертандаь.

Цунца дувзаденна белгалдаьккхар, Гаргарча Малхбоалера кризис дIаяккхара таронаши перспективаши Iарбий цхьоагIонца ювзаенна хилар. Из ца хилар, Iарбий тайп - тайпарча конфликташта юкъеувзар, хIаьта а керттердарех бахьан да бIарчча хьанийча Гаргарча Малхбоалера проблема цхьаан метте латташ а ира а хилар.

Советски Союзи НДРИ-и тешаш ма хиллара, регионерa хьал нийса а чIоаггIа а тоадара бола никъ лаха безa Гаргарча Малхбоален хьакъехьарча дунен халкъашта юкъерча конференце доазонашка, йиззa бокъо а йолаш гIулакхаца хьашт долаш мел йолча оагIонаша цига дакъа а лоацаш, цу дакъе ООП — ше мара йоаца палестински халкъа, законни правительство а йолаш. Цу оагIорахьа бакъхa эггара хьалхара практически гIа хила тарлора ООН Кхерамзлен совета массазара пхи член цига дакъалоацаш хиргйола кийчо яра комитет вIашагIйоллара хьакъехьара советски предложени чакхъяккхар.

Къулбехьеи Йемена кулгалхоша йиззa хьаллаьцай, тIалаттача ядерни катастрофа кхерамах адамле кIалхара яккха Советски Союз лаьрхIа хилари ядерно - космически бIаьшере нердача тайпара политически уйлаш еш хилари хьахьокхаш Рейкъявикеи Делеи М. С. Горбачева дIакхайкаяь йола советски машара инициативаш, предложенеш.

Б. ШАБАЕВ,
(ТАСС).

Кене чIоагIа терко ю чайн кофеи — мехка керттера йола экспортни культураш дукхагIа хьувкъаяра. Чай хьувкъадара Индеи Шри Ланканеи тIехьа дунен тIа кхоалагIча моттиге я Кения. Къаьгга гуш да из маьхера юрта боахама культура хIара шера дукхагIа арахецилга.

Нагахьа санна 1963-ча шера кортамукъале яккхалехьа Кене чай хьувкъаделгеи из хьаделгеи англиски «Брук БНД» яхар санна йолча кхыча мехкий компанеи кара хиннадале, хIанз африканцашка да чайни плантацей шиъ — кхоалагIа хинна ца Iеш дакъа.

СУРТА ТIА: чайни лист гулъеш йола болхло.

ТАСС фотохроника.

Хьинар дола Лида

— ДIадоладеча хана моллагIа хIама хала хет, — яхаш дувц Колоева Лидас.— Бакъда цхьа ха яьлча, тайп-тайпарча йоакхонашцеи гIулакхашцеи хьалдиза вахар мерздала доллалу. ТIаккха цхьа кIеззига а хьаде хIама доацаш йисача чIоагIа саготлу...

Лида — Сунженски ремонтно-гIишлон участка проектно-сметни группа техник, кадрех йола инспектор, кхерамзлен техника тIахьожам лоаттабер, укх тIеххьарча ялх шера профкома председатель, Орджоникидзевски станични Совета депутат. МассагIа да уж къонача кхалсага тIалаттараш, де дезараш.

Нахаца елаенна, безаме, дог-цIена йола Л. Колоева коллективе сийдеши лоархIаши я. Хов цунна хоза дош ала, тIехьависачоа новкъостал де, хатар хиннача оарцагIъяха. Кхы а цхьа хIама да ца хьоадеш дита йиш йоацаш — бехктокхам яхача деша маIан дика кхетадаьд Лидас. Цу лакхе вай йийцача оамалаша новкъостал ду цунна ший депутатски гIулакхаш дизза кхоачашде.

Л. Колоевай хоржамий участок станица йист я. Цунга хьежжа укхаза бахача наьха гIулакхаш а дукхагIа хул. Дукха фусамаш я газ чу ца юллаш, каст-каста дIайов лампаш, бус сердал хилац улицагIа. Дукха го тувса безаш хул хоржамхой дехараш кхоачашдеш. Цхьабакъда, бIу ца къожабеш, дог ца эккхаш наьха хьашташка хьож депутат Л. Колоева.

— Со балха йолча РСУ кулгалхошта бовз сона тIалатта болх — йоах Лидас.— Цудухьа цIаккха ак алац станични Совете яха еза аьлча. Шоашта могаш дола новкъостал а ду.

Беррига мехкага чернобыльций сагото кхаьчача хана, юстара латтанзар Колоева а, ший дега хьехарца хоржама участке яхар из. Нах вIашагI а теха, дIадийцар шийна хетар. Кастта йоккха йоацача Павлова цIерагIча улицагIа бахача наха 100 сом гулдир. Из новкъостала фонде дIачуделар цар. Цу тайпара гIулакхаш кIезига дац депутата вахаре.

Лидай кIаьдача оамалах, эзделах дукха дувц РСУ кулгалхоша, харжархоша. Цхьабакъда, цу къамаьлаша кура яккхаяц из, кхы чIоагIагIа балха тIаерзаю цун уйлаш.

Хьинар долча кхалсага болх «За трудовую доблесть» яхача медалаца, дукхача сийлен грамоташцеи баркалашцеи белгалбаьккхаб.

Л. ЧЕБАЕВ.

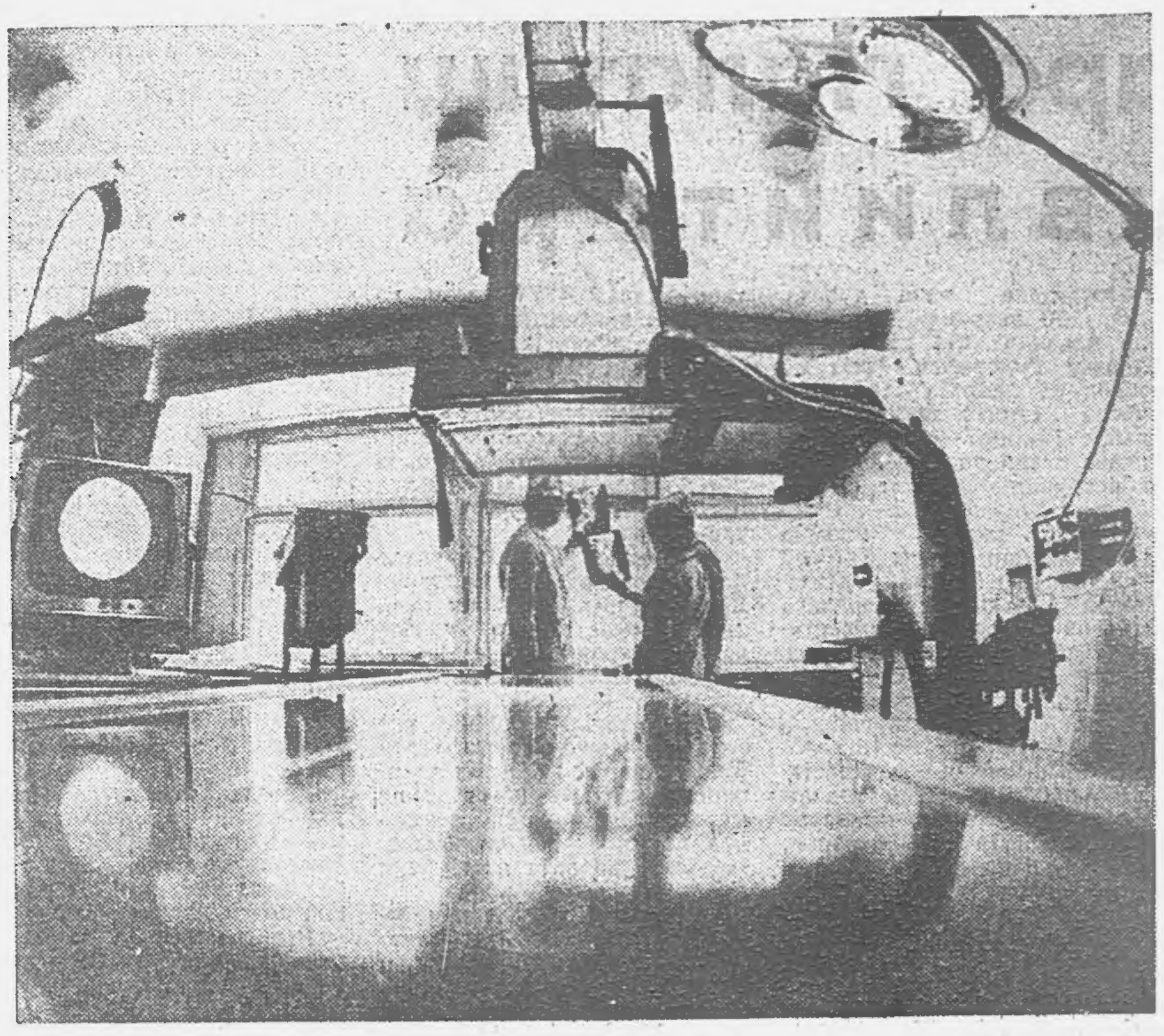

Москве, къулбехьен-малхбузен оагIорахьа хьалъеш латт дукха профилаш йола республикански берий клинически больница комплекс. Кердача клинико цкъа эцаш чуэцаргда цхьа эзар бер. ХIанз болх беш я 300 менги латт хирургически отделени.

Клиникера беррига болх дIахьу П. М. Пирогова цIерагIча Ленина орден лелаеча 2-ча Московски паччахьалкхен медицински института берий хирурген ортопеден кафедра болхлошца чIоагIа бувзам а болаш. Клинико болх беча цхьан шера укхаза цхьа эзари ах эзари операци яьй, шин эзарнел совгIа рентгенологическии итт эзарнел совгIа ультразвуковойи тохкамаш даьд. Даьхени доазол арахьарчен тIеххьарча оборудоване таро хулийт хала йола микрохирургически операцеш е, муаш доацаш магниташца маьженаш хотта, гоамбенна накха тоабе.

Клинике тIехдика вIаштIехьдаьхад зIамигача унахошта мел эша хьалаш; сийрдача, паргIатача палаташка лаьрхIа йола диагностически аппаратура, телевизораш я.

СУРТА ТIА: «Хирана» (ЧССР) яхача фирмо арахийцача «Хиралюкс-2» яхача рентгенодиагностически комплексаца тохкам бе кийчлу.

ТАСС фотохроника.

КЕРДА КНИЖКА

ДЕЗАШ ТIАЙЙЦАД

Массанена дезаденна а чIоагIа дувцаш а да дукха ха йоаццаш Нохч - ГIалгIай книжни издательстве арахийца «Нохчийн гIалгIайн фаьлгаш, сказанеш, преданеш» яха керда книжка. Цунна юкъейолха материалаш гулъеш чIоагIа къахьийгад Л. Н. Толстоя цIерагIча Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университета преподавателаша Дахкильгов ИбраьхIамея Мальсагов Ахьмаден.

Вайнаьха багахбувцамо хестаду доттагIал, вошал, бебашха дац из саг моллагIча къамах хилар, керттерадар — из дика оамалаш йолаш хилар: эшшача моттиге гучадаккха денал, веззачоа новкъост хинна дIаотта, кIалвисачоа гIо де кийча волаш хилар.

Вайнаьха фольклора турпалаш доттагIал а вошал а долаш ба шоашта гонахьа дахача халкъашта — эрсашца, гуржашца, черсашца, хIирашца, Дагестана къамашца.

Кхыча халкъий фольклоре санна, вайнаьха фаьлгашка, сказанешка, преданешка цIаккха а корадоагIаргдац вайна харцдар котдаьнна, бIаьхийбараш, хьалдараш халкъо дика могабаь моттиг.

Халкъа багахбувцаме дукха ба Iовдала а къиза а бола нах — Iаьржа Хожа, Бийдолг - Баьрий, Iаьржа НегIе, Энжал, Дажал; фаьлгашка ювцаш йола гIарбашаш, сармакаш, вампалаш, йилбизаш, гIамаш, ешапашн, кхыйола хIамаши. Царга низ ба. Цхьабакъда, царел хьалкъал долашгIа, маькаргIа ба ахархой, жерой къонгаш, зIамагIбола вежарий.

Лоацца аьлча, дешараштa — зIамигачоа а воккхачоа а — из моллагIча къамах вале а, дукха дика хIама Iомадергдолаш книжка да из.

А. БЕК.

Мишта салоI оаш?

ЛоархIаме гIулакх

«Культура учрежденехи спорта гIишлонехи пайда эцарах» бола КПСС ЦК содам кхоачашбара фу ду республикерча цхьайолча спортивни гIишлон кулгалхоша?

Керда диллача лайво кIайъяьяр «Динамо» стадиона футбольни майда. Цхьабакъда, цунна гобоаккхаш болча наькъа тIа дуккхача наькъа когий лараш яр. Каст-каста го йиш укхаза тайп-тайпара нах; ада, унах цIено чIоагIъе, пайда болаш салаIа ух уж.

Гаьнна дIахьежача гу бургацах ловзаш боахка кIаьнкаш. Спортивни гIирс а бувхаш, нийсвенна къонах ва майдана гонахьа удаш лелаш. Цо ше хьавовзийтар дех аз.

— Сергеев Михаил, «Красный молот» завода болхло,— йоах цо велакъежаш. — ХIанз иттлагIа шу да аз «Динамо» стадионаца хьоашал тесса. Цхьа ди дIадодац со укхаза ца воагIаш. ХьалхагIа сона ца хулаш лазар дацар. ХIанз балха смена чакхъяьлча кIаьдвалар фуд хац, ворхIлагIча этажа тIа воалаш лифтага хьежаш латтац, балха гIаш дIа а вода, цIа а воагIа. Сай новкъостшка кIезига дувцац аз спортон физически культурон наха беча пайдах. Зехьа довц из, царех цхьабараш тайп-тайпарча секцешка дIаязбеннаб.

«Динамо» ший лоIамеча обществе тахан болх беш я гимнастика, кIалтохара, езача атлетика, бокса, яйгача атлетика, топ кхоссарах, акробатиках, спортивни баларах, футболах йола секцеш. Дика вIаштIехьдаьккхад медицински гIулакх. Духхьашха стадионе венар лорий теркам боацаш вусаргвац.

Стадиона коа массехк спортивни зал я. Царех хьалхаръяр классически ший лоIамечен кIалтохара лаьрхIа я. Укхаза кагирхоща тренировкаш чакхйоахаш вар тренер, СССР спорта мастер Бадаев Ваха. Цу зале хьалкхийнаб цIи хеза спортсменаш А. Лимаев, Х. Мулаев, А. Абаев, Р. Заурбеков, М. Амаев, дуккха а кхыбараш.

— ХIанз хьона гуча кIаьнкаштен кагирхоштен юкъе цу боккхагIболча спортсмений сий дIахохьоргдараш кIезига бац, — аьлар В. Бадаева. — Уж ба А. Капланов, И. Магомадов, С. Чадаев, В. Бадаев.

Сарралца яьсса латтац зал. Цхьайолча хана хила боагIачул шозза дукхагIа спортсменаш боагIа укхаза. ХIаьта бахка ловраш кхы а дукхагIа ба. ХIаьта ца аьлча-далац кхы цхьаькха: залерча пенаш тIара кIир хьахьайнай, уйнашта хьекхача басара бос къоастабе йиш йолаш бац, чакх са ца доагIаш бIеха да кораш, цхьайола лампаш яьга куклий ха я.

— Из мара децаре сатохаргдар оаха, латкъаргдацар, — аьлар тренера В. Бадаева. — ЧIоагIа эш тхона штангаш, гиреш, во я атлетически кийчо ю зал. Ши гали цемент ца хилар бахьан долаш тренировкаш яра пайдан йоацаш латт из.

Кхы а вогIа хьал да езача атлетика зале. Цахаддаш аьшка пхьоале санна тата латт укхаза. ГIар-тата лаьгIдара пенах тоха еза аодакх лаха аьттув баьннабац. Готтача зале шовзткъа гаргга къона атлет ва тренировкаш еш. ХIаьта моттигаш-м царна аханешта а тоъаш яц. Яьй яхача ремонтах лар йнсаяц. ЧIоагIа эш тайп-тайпара инвентарь. Цхьабакъда, из Iалашъяра йоахо яц «Динамо» ДСО кулгалхоша. Кхычарна бехк дIатIа а тетташ таккхалча багIа лаьрхIа ба уж.

Укх шера футболах йолча республикански чемпионате хьалхара моттиг яьккхай динамовцаша, цхьабакъда, спортивни майдах доккхал де йиш йолаш бац уж. Из ма хулла сихагIа тоае езаш я. Доккха ве а ца деш, стадиона болхлошта шоашта могаргда уж балхаш де. Сона хетачох, спортсменаш а физкультурникаш а юстара латтаргбац цу гIулакха.

Кхыьхке дар «Садко» яхача бассейне сона дайна сурт. Лоа дIадаьккха цIенъяьча наIара йисте дукха нах бар шоай аргIа хьатIакхачарга хьежаш. Къаьстта дукха да царна юкъе бераш.

— Итт шу совгIа ха я бассейн хьайийлла, — аьлар директора Ю. Бахчиянца.— ХIара шера дукхагIа хулаш боагIа некде ловраш. Царна юкъе ба ха яха нах а. Масала, пенсионераш И. Листопад, М. Берфирер, А. Мулин, кхыбараш.

ДIа мел хьежача бIарг тIаотташ я бассейна чухье, массанахьа лостам баьб. Къаьстта теркам тIабохийт укхаза хий цIена хилийтара. Цунга хьожаш я лор Ф. Аслаханова, медицински йижарий Э. Руденкои В. Шегижинаи. Цхьанне а бокъо яц тIахьожам боацаш хи чу вала.

Дукха къахьег бассейна администраце спортивни гIишло даим пайда беш хилийтара. Укхаза чакхъювл «Папа, мама, спортивни дезал» яха яхьаш, ГТО нормаш дIалу, эстафеташ чакхйоах, некдарах бола атлеташ кийчбу. ДIадахача итт шера 10 СССР спорта мастер, 15 спорта мастералла кандидат, дукха а разряднікаш хьалкхебаьб укхаза. Ерригсоюзни, Российски Федераце, зональни яхьашка дакъа лоацаш ба цига кхебаь В. Логашкин, И. Шейко, Н. Проскурина, Л. Татаева, кхыбараш.

Тахан «Садко» республика дикагIйолча спортивни гIишлоех цаI я. Цунгара масал эцаш тоаде деза кхычахьара гIулакхаш.

М. МУРАТОВ.

Лора хьехамаш

ЦIАЬКХА А АЛКОГОЛИЗМАХ

Вайна каст-каста дувцаш хоз алкоголизмах, вешта аьлча, маларах доалача зуламех. Из дувзаденна да малар бахьан долаш сага дукха лазараш хулаш хиларпа. Вехача сага шелал а тIоадал а лоалац, из бахьан долаш хала лазараш хул цунна. Къаракъ меннача хана сага дерригa дегI дIохлу, цIока цIийлу, хьацар доал, бакъда, дукха ха ялалехьа дегIа сосудаш зIамиглу, дегI шеллу. Цудухьа беха нах шийлача хана ара бисача чехкагIа гIорабу, пехкашта лазар а чехкагIа хул царна.

Къаракъо дог айду оалаш хоз вайна. Бакъда, меннача ханна сага «дика хете а», цхьа юкъ йоаллаше дерригa дегI дезделе, корта а вIаштIехьбоацаш во хьал хул цунга. ХьалхагIа наг-нагахьа мара ца молаш хинна саг, тIаккха Iуйрийна мела а вале, дIаIам маларца. Цул тIехьагIа вIалла ца мелча Iе ца луш алкоголик хул цох.

Юххьанца молаш бола нах психически цамогаш хилац, бакъда, саг дукхагIа мела волалу, дIадолалу маларах хула лазар. Иштта мелаш массехк шу даьлча, дарба де хала дола нервни а психически а лазараш хул.

Даим корта бохабу малар мелаш болча наьха сибат, оамал хувцалу, ледара кхоачашду цар шоай балха декхараш, балха дукха брак нийслу.

Хронически алкоголикаш ха дIа ме йола хьаькъалах а талх, тайп-тайпара психически лазараш хила а тарлу царна, масала, алкоголикашта йовхал тIа а яй, вIалла доацаш дола унзара хIамаш духьала ух, алкогольни психозаш оал царех. Цу тайпара болча наха психиатрически больнице Iо а бехка, дарба де деза. Мелаш бола нах ханал дуккха хьалха къалу, цар нервни система талх, хIалакьхул цар ерригa организм. Малар чIоагIа во Iаткъ сага дега, дийхка, иштта кхыча органашта.

Молаш болча наха юкъе кхозза дукхагIа ба гипертонически лазар дола нах, хIаьта дега дола лазараш ткъозза дукхагIа хул царна.

Къаракъа тIехьабаьннача наха кертапа дувзаденна дола лазараш а дукхагIа хул. Иштта зе ду къаракъа сага кера а. Саго дукха яа хIама юъ, из Iахьа ца могаш цох кера слизисти оболочкана воспалени хул. Дукха мелаш хилча, иштта хьахул кера хулаш дола кхыдола лазараш а.

Къаьстта чIоагIа зе доал маларах дийхка. Дени-бийсани сага дийхках 720 литр гаргга цIий чакхдоал. Саго юаш йола ерригa хIама керага гIолла цIийга кхоач, цIийга гIолла дийхкага кхоач, цига чоалхане химически хувцамаш хул цунна. Малар дукха мелаш хилча, дийхка клеткаш йох, хьалха еш хинна химически реакцеш юлац цунна, дийхк ховалу, цох хьахул цирроз яха Iалаьмате хала лазар. Дийхка хиннача лазарах молаш бола нах дукхагIа бовлга гучадаьннад Iилманхошта.

МоллагIа цхьа лазар дола саг геттара кIалавут маларо. Пехкашта лазар долчо вIалла мала мегаргдац къаракъ. Иштта мегаргдац берашка малийта. КIеззига менначох а чIоагIа зе доал царна. Иштта мала мегаргдац берагIа болча е бера накха хьокхаш болча а кхалнаха.

Молаш вола саг-м ший моастагIа хинна Iац, цо чIоагIа зулам ду гонахьарча наха: производствана, общественни моттигашта, транспорта.

ЧIоагIа воча оагIорахьа Iаткъ малар дезала а. Халкъа кица да: «Маро молаш хилча — ах цIа доаг, сесага молаш хилча — дерригa цIа дог» яхаш. Къаьстта цунна теркам бе боагIар кхалнаха. Берий психика, цун унахцIенонна Iалаьмате чIоагIа Iаткъ да е нана молаш хилар, хIаьта кхувш боагIача наха из мел зене да ховш ма дий.

Молаш болча даьи наьнен хьахулаш дола бер хьаькъала ийша, лазар долаш хила тарлу. Дай-нанен молаш хилча, дезала барт эгI, цIагIа халахетар доах, цIагIа кхувш боагIаш нах хилча, из халахетар бахьан долаш бераш мела долалу, харцахьа лел, кхыдола зуламаш ду.

Малар цIаьхха дезалац сага, хьалхагIа цатоам хилча, тIаккха дикахетар хиннача мела волалу из, цул тIехьагIа дезалу из. Цудухьа къаьстта кагирхой лорабе беза маларах.

ДIаяхача замах дисача зенеча гIулакхех цаI да малар. ХIара саг, ерригa общественность декхарийла я цунна духьала къовсам лоаттабе.

Т. АУШЕВ,
Грозиерча № 8 йолча поликлиника керттера лор.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕПРОГРАММА

17 ФЕВРАЛЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — Iуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.05 — Г. Свиридов — А. С. Пушкина «Дарз» яхача повеста музыкальни иллюстрацеш.
8.40 — «Сийнача лоамий къайленаш». Художественни фильм.
9.55 — Документальни фильмаш: «Преодоление», «Тында — БАМ-а столица».
10.25 — «Кердадараш».
16.00 — «Кердадараш».
16.15 — «Тхоца хьаде, оаха санна хьаде, тхол дикагIа хьаде». ГДР-ра передача.
17.20 — «Седкъашцара тIемаш» — Америка харцо».
17.50 — Центральни телевиденеи Ерригсоюзни радион эрсий халкъа инструментий академически оркестра концерт.
18.15 — Ца малар — вахара норма. Донецкера передача.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Мир планете Земля». Паччахьалкхен Центральни концертни зале концерт.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Духхьалара къамаьл».
22.55 — «Тахан дунен тIа».
23.10 — «Поэмаш». Фильм-балет.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.15 — «Красноярск». Телевизионни документальни фильм.
8.35, 9.35 — Истори. 10-гIа класс. Дунен халкъашта юкъера коммунистически болхлойн болам.
9.05 — Эрсий халкъа иллеш.
10.05 — Къаьнарча Русе искусство. 1-гIа передача.
10.35, 11.35 — Ботаника. 5-гIа класс.
10.55 — Iилма - довзийтара фильм.
11.05 — «Эрсий къамаьл».
11.55 — Хьа ленински библиотека. В. И. Ленин «Что такое Советская власть?».
12.25 — Лыжни спорт. Дунен чемпионат. МаIанах. ФРГ-ра трансляци.
14.45 — «Кердадараш».
14.50 — Э. Межелайтиса поэтически вернисаж.
16.45 — «Уйла йой-хьогI хьайбаша?». Iилма - довзийтара фильм.
17.45 — «Дунен халкъашта юкъера хьал» (нохчий меттала).
18.00 — Фильм-реклама.
18.05 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
18.25 — «Шун каькхатех». Концерт (гIалгIай меттала).
18.55 — Спортивни программа. Баскетбол. Кубок ярий кубок. Ахфинал. МаIанах. ЦСКА — «Скаволини» (Итали). ЦСКА универсальни спортивни залера трансляци. Лыжни спорт. Дунен чемпионат. Трамплина тIара кхувсавалар. ФРГ-ра передача. Перерыв йолча хана (19.35) — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
21.00 — «Ха».
21.40 — «Шуга хьеж гражданка Никонорова». Художественни фильм.
23.05 — «Кердадараш».

18 ФЕВРАЛЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — Iуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.05 — Берашта—оакхарех. Ленинградера передача.
8.35 — «Батя». Телевизионни документальни фильма премьера.
9.00 — «Шуга хьеж гражданка Никонорова». Художественни фильм.
10.25 — «Кердадараш».
16.00, 17.05 — «Кердадараш».
16.15 — Илли оал Молдавски ССР заслуженни артисткас С. Стрэзевас. Кишиневера передача.
16.45 — «Дийна аре». Iилма-довзийтара фильм.
17.10 — «Деша тIехьа — гIулакх».
17.55 — «Хьасташ».
18.15 — «Хьай могаш хила безам бале». 1-гIа передача. «Фуй из, стресс?».
18.40 — «Тахан дунен тIа».
18.50 — Юртбоахама знаней университет.
19.35 — «Кердадараш».
19.40 — «Предупреждение». Телевизионни документальни фильма премьера.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Шун дехарца вIашагIкхетараш». СССР халкъа артист К. Лавров.
22.45 — «Тахан дунен тIа».
23.00 — «Дунен кагирхойи».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.15 — «Джанма». Документальни фильм.
8.35, 9.35 — Географи. 7-гIа класс. Гаьнарча Малхбоален Iадам.
9.05 — Советски изобразительни искусство. А. Пластов.
10.05 — Гаьнарча Русе искусство. 2-гIа передача.
10.45, 11.40 — Гонахьара дуне довзар. 1-гIа класс.
10.55 — Кинора музыка.
12.00 — А. Яшин. Произведеней оагIонашка гIолла.
12.50 — «Кердадараш».
12.55 — Лыжни спорт. Дунен чемпионат. Кхалнах. ФРГ-ра трансляци.
14.45 — Историн оагIонаш. Тlема тIеххьара таташ.
15.25 — «Композици». Iилма-довзийтара фильм.
17.05 — «На прицеле ваш мозг». Документальни фильм.
18.05 — Хьувкъам-87.
18.20 — Фильм-реклама.
18.25 — «Атеист» (нохчий меттала).
18.50 — Киножурнал.
19.00 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
19.20 — «Ца малар — вахара норма».
19.50 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.00 — Сийлахьа Октябри вай мохки. Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой интернациональни традицеш.
20.15 — Лыжни спорт. Дунен чемпионат. Трамплина тIара кхувсавалар. ФРГ-ра передача.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Крепостная актриса». Художественни фильм.
23.15 — «Кердадараш».

19 ФЕВРАЛЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — Iуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.05 — «Дунен кагирхойи».
8.40 — «Хьайбай дунен тIа».
9.40 — Мультипликационни фильмаш: «Цветочная песенка», «Трое защищают свой дом», «Лампочка».
10.20 — «Кердадараш».
16.00, 17.05 — «Кердадараш».
16.15 — «Эргалонаш: опыти проблемаши». Документальни фильмаш: «Уголь — наши заботы», «Тиру Камои».
17.00 — Мультипликационни фильм.
17.15 — «Моаршал да хьога, музыка».
17.45 — «Финлянди тахан». Новкъара заметкаш.
18.15 — «Михаил Иванович Калинин». Документальни фильм. «Уж хьалхарчарца бар» яхача циклацара.
19.15 — «Резонанс». Азерча машараи кхерамзленни тIехьа». Йистедаьлча — халкъа ашараш.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Он, она и дети». Телевизионни художественни фильма премьера.
22.55 — «Тахан дунен тIа».
23.10 — Чехословацки эстрада артистий концерт.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.15 — Iилма-довзийтара фильм.
8.35, 9.35 — А. М. Горький. «Песня о соколе», «Песня о буревестнике». 7-гIа класс.
9.05 — Музыка чура фаьлг. П. И. Чайковский «Датский альбом».
10.05 — СПТУ дешархошта. Истори.
10.35, 11.35 — Дезала вахара этикеи психологии. 9-гIа класс.
11.05 — Шахматни школа.
12.05 — Iилма-довзийтара фильм.
12.30 — Физика. 8-гIа класс.
12.55 — Лыжни спорт. Дунен чемпионат. ФРГ-ра трансляци.
15.15 — «Кердадараш».
17.00 — «Седкъалг». Берашта никоальманах.
17.50 — «Техникана ремонт яра — сухали дикали». Рейд (нохчий меттала).
18.00 — Документальни фильм.
18.15 — Хьайбаш леладар— къахьегама фронт (гIалгIай меттала).
18.45 — «Негатив».
19.00 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
19.20 — Баскетбол. Европейски чемпионий кубок. МаIанах. «Жальгирис» — «Задар» (Югослави). Каунасера трансляци.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.20 — Сийлахьча Октябра 70 шу дузаш. Сергох цхьа дош.
20.30 — «ХIара письмона — теркам» (нохчий меттала).
21.00 — «Ха».
21.40 — «На карнавал, на карнавал». Музыкальни передача.
23.00 — «Кердадараш».

20 ФЕВРАЛЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — Iуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.05 — Хьамсарча мехка иллеш. Минскера передача.
8.35 — «Iалама къайленаш». Iилма - довзийтара фильма премьера.
8.50 — «Он, она, и дети». Художественни фильм.
10.05 — «Кердадараш».
16.00, 17.20 — «Кердадараш».
16.15 — «Эрсий къамаьл».
17.55 — «...Ялхайтта шу даьннеи боккхагIеи».
18.30 — Хьай могаш хила безам бале», 2-гIа передача.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
18.55 — «Профсоюзни гIулакхах массейтта интервью». Документальни фильма премьера.
19.55 — «НаIараш йийлла йолаш». Телевизионни художественни фильма премьера. 1-гIа сери.
21.00 — «Ха».
21.40 — «НаIараш йийлла йолаш». Телевизионни художественни фильм. 2-гIа сери.
22.45 — «Тахан дунен тIа».
23.00 — «Къоарза яй». ГДР-ра эстрадни передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.15 — Телевизионни документальни фильм.
8.35, 9.35 — Истори. 4-гIа класс.
9.05 — И. О. Дунаевски музыка.
10.05 — СПТУ дешархошта. Обществоведени.
10.35, 11.40 — Истори. 7-гIа класс.
11.05 — «Наьна школа».
12.10 — «Лишь веруя сердцем в победу...».
12.55 — Лыжни спорт. Дунен чемпионат. 20 км. Кхалнах. ФРГ-ра трансляци.
14.45 — «Кердадараш».
14.50 — XX-ча бIаьшерен эрсий искусство. Ефим Честняков.
17.10 — «Гизела Циполя». Фильм-концерт.
17.45 — Iилма — производствана. «Хиш дехкача лаьттай таронаш».
18.15 — Киножурнал.
18.25 — Сихдара наькъагIа.
18.50 — Мультфильм.
19.00 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
19.20 — «Литературни пIаьрасна»: А. Сулейманов (нохчий меттала).
20.00 — Сийлахьа Октябри вай мохки.
20.15 — Лыжни спорт. Дунен чемпионат. Трамплина тIара кхувсавалар. ФРГ-ра трансляци.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Фестивалаш... Конкурсаш... Концерташ».
22.40 — «Кердадараш».

21 ФЕВРАЛЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — Iуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.05 — Телевизионни документальни фильмаш: «Память земли Уральской», «Импровизация на тему отпуска».
8.50 — «ХIана, сендухьа». Берашта йола передача.
9.20 — «Экологический дневник».
9.50 — Художникех дола дувцараш. «Реннато Гуттузо сийна».
10.20 — «Мишта салоI вай?».
11.00 — «Дай-ноаной ди — шоатта».
12.15 — Массанена а хIаранена а.
12.50 — Мультфильм.
13.00 — «Архангельский мужик». Телевизионни документальни фильм.
14.00 — «ДоттагIале». Телевизионни журнал.
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — ЦТ экрана тIа духхьашха. «Битва за Москву». 1-гIа фильм — «Агрессия». «Мосфильм», «Баррандов» (ЧССР). 1, 2-гIа сереш. Перерыв йолча хана (16.10) — «Кердадараш».
17.45 — «Са дукхабеза Даймохк. Фотоконкурс.
17.50 — Хоккеях СССР чемпионат. «Динамо» (Москва) — ЦСКА. 2, 3-гIа периодаш. Перерыв йолча хана (18.25) — Хьай могаш хила безам бале. 3-гIа передача.
19.15 — Мультипликационни фильмаш: «Наш друг Пишичитай», «Пойга и лиса», «Мы ищем кляксу».
19.55 — «Кердадараш».
20.00 — Телехьажархой дехарца. Эстрадни представлени.
21.00 — «Ха».
21.40 — Эстрадни представлене дIахододар.
23.50 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.20 «Илли оал, халхаювл къонал».
8.35 — Ритмически гимнастика.
9.05 — «Iуйранара почта». Музыкальни передача.
9.35 — «НаIараш йийлла йолаш». Телевизионни художественни фильм. 1, 2-гIа сереш.
11.45 — «Спорти личности».
12.20 — «Нохч-ГIалгIайчен кIира».
12.30 — «Юртарча клубе» (нохчий меттала).
13.00 — Дунен художественни культура. «Денис Васильевич Давыдов». Телевизионни спектакль.
14.05 — «Армуды». Телефильм.
14.15 — «Занимательный кроссворд».
14.50 — Лыжни спорт. Дунен чемпионат. 50 км. МаIанах. ФРГ-ра трансляци.
16.45 — «Куш чу». Телевизионни документальни фильма премьера.
17.00 — Хоккей. СССР чемпионат. «Динамо» (Москва)— ЦСКА. 1-гIа период.
17.40 — ДIалокх Союза ССР Доккхача Паччахьалкхен академически театра духовой оркестро.
17.55 — «Мама». Субтитрашца художественни фильм.
19.20 — «Каунасские колокола». Фильм-концерт.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.15 — «УнахцIено».
21.00 — «Ха».
21.40 — Доазол декъарча фильма экран. «Не упусти шанс, инспектор». Художественни фильм (Болгари).

22 ФЕВРАЛЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — Iуйранара гимнастика. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.05 — Мультипликационни фильмаш: «Три Ивана», «Горе не беда».
8.30 — Ритмически гимнастика.
9.15 — «Спортлото» тираж.
9.30 — «Будильник».
10.00 — «Аз гIулакх ду Советски Союза!».
11.00 — «Iуйранара почта». Музыкальни передача.
11.30 — Никъ берий клуб.
12.30 — Музыкальни киоск.
13.00 — «Юртара сахьат».
14.00 — «УнахцIено».
14.45 — ЦТ экрана тIа духхьашха. «Битва за Москву». Фильм 2-гIа. Перерыв йолча хана (16.10) — «Кердадараш».
17.50 — «Вот те на». Мультипликационни фильма премьера.
18.00 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
18.45 — «Новкъост - илли». Ерригсоюзни телевизионни конкурс. Кемеровера передача.
19.35 — «Кердадараш».
19.40 — ЦТ экрана тIа духхьашха. «Прыжок». Художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — Паччахьалкхен Центральни зале Р. Паулса творчески сайре.
23.40 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Зарядка е дIаотта».
8.20 — «Не упусти шанс, инспектор». Художественни фильм.
9.35 — Грузински телевидене программа.
10.45 — Iилма - довзийтара фильма премьера.
11.00 — «Эрсий къамаьл».
11.30 — «Сакъердаме старташ».
12.15 — «Даьхен хьамсара цIераш». «Вай Пушкин». Телевизионни документальни фильм.
12.55 — Фаьлг болча хьоашалгIа. «Керда Гулливер». Художественни фильм.
14.00 — «Дунен кагирхойи».
14.35 — «Литературах дола къамаьл».
16.00 — Венгерски халкъа ашараш.
16.25 — «Наьна школа».
16.55 — «Симирению сомий бешамаш». Документальни фильма премьера.
17.15 — М. Балакирева творчествана хетадаь концерт.
18.15 — «Хьайбай дунен тIа».
19.45 — П. Чайковский — Камерни оркестра йиъ прелюди.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.15 — Дерригдунен Iан студенчески ловзараш. Горнолыжни спорт. ЧССР-ра передача.
20.45 — «Телевизионни документальни фильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Бахаш-техкаш йоккха саги вокха саги хиннаб». Художественни фильм.

РАДИО

17 ФЕВРАЛЬ

6.40 — Керда хоамаш.
6.55 — Хоамаш.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Передачай программа.
8.36 — ДоттагIлен концерт.
9.15 — «Эффективностах хьахулар» (нохчий меттала).
9.30 — «Къона заманхо» (гIалгIай меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — Беседа.
16.16 — Iилман - практически конференцега. «Великий Октябрь и социалистические преобразования в ЧИАССР», «На путях к автономии».
16.31 — «Шоана, производстве хьалха латтараш». Концерт.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — «Кердача технологех».

УКВ

19.00 — Композиторашца вIашагIкхетар.
19.39 — «Жей». А. Ведзижева дувцар.
19.55 — Цугаев Супьяна произведенешта юкъера концерт.
20.40 — Нохч-ГIалгIай халхараш.

18 ФЕВРАЛЬ

6.40 — Керда хоамаш.
6.55 — Хоамаш.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.36 — Хьамсарча мехках дола иллеш.
11.15 — Социалистически декхараш. Мишта кхоачашду уж? (гIалгIай меттала).
11.30 — Литературни Нохч-ГIалгIайче (гIалгIай меттала).
15.15 — «Цхьан дезале».
15.35 — «Социалистически яхьа дневник».
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — «Дунен халкъашта юкъера хьал» (гIалгIай меттала).
16.15 — «Вахара хьисап — советски».
16.35 — Юртбоахама знаней радиошкола.
16.45 — «Халкъий вошала ларда». Беседа.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — «Механизатор». Очерк (нохчий меттала).

УКВ

19.00 — «Россен эовне мехкаш».
19.28 — Илли оал Р. Дадова.
19.48 — «Къона таланташ».
20.34 — ДIалокх Р. Паскаевс.

19 ФЕВРАЛЬ

6.40 — Керда хоамаш.
6.55 — Хоамаш.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Передачай программа.
8.35 — Реклама.
8.40 — «Ца малар — вахара норма».
11.15 — Ленински миллионий университет.
11.30 — «Микрофонаца Грозне гIолла».
11.50 — Реклама.
15.15 — «Патриот» (гIалгIай меттала).
17.15 — Передачай програм. ма. Хаоттам.
17.16 — «Хьамсара иллеш». Музыкальни программа.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — «Ерригa резерваш йий-хьогI балха тIа?». Шалински районера передача (гIалгIай меттала).
18.40 — «Атеист». Радиожурнал (нохчий меттала).
18.55 — Реклама.

УКВ

19.00 — «Эрсий ворхI мерз болча гитара историцара». Концерт-очерк.
19.35 — М. Сулаева дешашта дахна иллеш.
20.10 — «Халхарга вехар». Концерт.

20 ФЕВРАЛЬ

6.40 — Керда хоамаш.
6.55 — Хоамаш.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.25 — Передачай программа.
8.30 — «Iилма — производствана».
8.45 — «Пролог Великого Октября».
11.15 — «Талантий дукха бесаш».
15.15 — Литературни Нохч-ГIалгIайче.
15.30 — Музыкальни радиооткрытка.
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — «ДоттагIий оазаш».
17.31 — «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — «Кийчон мугIаре».
18.40 — «Хьона. Даьхе, салтечун дог» (гIалгIай меттала).

УКВ

19.00 — «Советски илли да дунен тIа декаш». Музыкальни программа.
19.49 — «Къона оазаш».
20.20 — Инструментальни музыка.

21 ФЕВРАЛЬ

6.40 — Керда хоамаш.
6.55 — Хоамаш.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Передачай программа.
8.35 — «Юртара вахар».
10.15 — «Керда гIуллакхаш— вахаре» (нохчий меттала).
10.35 — Реклама.
11.00 — «Хьона. Даьхе, салтечун дог».
11.30 — «Машари къахьегами лорабеш». Радиокомпозици.
12.40 — «Халкъа тIахьожам — балха тIа» (нохчий меттала).
13.00 — «Хана хьаяхашка бехктокхаме» (гIалгIай меттала).
15.15 — «Илле фольклора оагIонаш» яхача циклацара передача.
16.00 — Эргалоний наькъагIа. «Грознефть» объединенера передача.
16.15 — «На воронежских просторах» яхача ансамбла концерт.
18.00 — «Музыкальни почта» (гIалгIай меттала).

УКВ

19.00 — «Добры молодцы» яхача ансамбла концерт.
19.42 — «СалаIара минуташ». Музыкально - литературни композици.
20.02 — Димаев СаIида иллеш.

22 ФЕВРАЛЬ

7.15 — Республикански газетий обзор.
7.30 — 7.35 — Передачай программа.
7.35 — 7.40 — Хоамаш.
8.25 — 9.00 — «Шоана дукхаеза ашараш».
11.20 — 12.00 — «Гвардеец» яхача армейски ансамбла выступлени.
15.15 — 15.30 — «ДоттагIленца ба вай низ». Беседа (гIалгIай меттала).
16.00 — «Школьни глобус».
16.30 — 17.00 — «Къона тIехье» (нохчий меттала).
18.00 — 19.00 — «Иллеца доттагIал долчарна». Концерт.

УКВ

19.00 — Тухманов Давида иллей сборник.
19.41 — «Сакъердамеча талгIе тIа». Литературно - музыкальни композици.
20.00 — «Халхарга вехар».

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-80-12, 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-60; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря—2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-80-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-60, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем—2-85-64; машинописное бюро—2-89-51; корректорская—2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ00064. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 654.